

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Чланство у међународним организацијама

(мастер рад)

Ментор:
Проф. др Небојша Раичевић

Кандидат:
Никола Митровски
број индекса М054/19-О

Ниш, 2020

САДРЖАЈ

<i>Листа скраћеница</i>	4
I Увод	6
II Субјекти који могу бити чланице међународних организација	8
1. Државе.....	8
2. Групе држава.....	9
3. Творевине које немају својство државе.....	9
4. Међународне организације.....	11
III Учлањење у међународне организације	13
1. Ступање у чланство учешћем у оснивању међународне организације.....	13
2. Накнадно ступање у чланство.....	15
2.1. Приступање.....	16
2.2. Пријем.....	16
2.3. Позив.....	24
3. Учлањење и сукцесија.....	27
IV Правни положај пуноправних чланица	31
1. Права чланица.....	31
2. Обавезе чланица.....	34
V Специфични облици чланства	37
1. Придружене чланице.....	37
2. Делимичне чланице.....	38
3. Посматрачи.....	39
VI Ограничење чланских права	42
1. Суспензија права гласа из финансијских разлога.....	43
2. Суспензија чланских права и повластица.....	44
VII Престанак чланства	47
1. Иступање.....	47

2. Искључење.....	52
3. Губљење својства чланице.....	54
4. Престанак постојања организације.....	56
VIII Закључак.....	57
<i>Попис коришћене литературе.....</i>	<i>60</i>
<i>Попис остале истраживачке грађе.....</i>	<i>62</i>
<i>Сажетак и кључне речи.....</i>	<i>64</i>
<i>Биографија аутора.....</i>	<i>66</i>

Листа скраћеница

AУ – Афричка унија

ДН – Друштво народа

IBRD – Међународна банка за обнову и развој

IEA - Међународна агенција за енергију

IDA – Међународно удружење за развој

JAP – Јужноафричка Република

МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста

ММФ – Међународни монетарни фонд

МОР – Међународна организација рада

МПУ – Међународна поштанска унија

МТУ – Међународна унија за телекомуникације (Међународна телекомуникацијска унија)

МФК – Међународна финансијска корпорација

НАТО – Организација северноатлантског уговора

ОАД – Организација америчких држава

OECD – Организација за економску сарадњу и развој

OECS – Организација за европску економску сарадњу

ОПЕС – Организација земаља извозница нафте

OPCW - Организација за забрану хемијског оружја

ОУН – Организација уједињених нација

САД – Сједињене Америчке Државе

СЕ – Савет Европе

СЗО – Светска здравствена организација

СМО – Светска метеоролошка организација

СССР – Савез Совјетских Социјалистичких Република

СТО – Светска трговинска организација

УАР – Уједињена Арапска Република

УЕУ – Уговор о Европској унији

UNESCO - Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу

УФЕУ – Уговор о функционисању Европске уније

ФАО – Организација за храну и пољопривреду

I УВОД

Често се каже да велики ратови доприносе великом напретку науке и технологије. Ова изјава је подједнако тачна када је у питању успостављање и развој међународних институција.¹ Почев од Вестфалског конгреса државе су своје проблеме настојале да реше на бројним међународним конгресима и конференцијама. Упражњавајући и даље тај вид окупљања, након Првог светског рата државе прибегавају још једном облику мултилатералне сарадње. Оне задовољење неких својих интереса и остварење заједничких циљева настоје да реше не само на међународним скуповима који се повремено одржавају, већ и у оквиру међународних организација као новог облика сарадње који има трајнији карактер.

За стотинак година створен је велики број међународних организација које су доста различите по свом карактеру, циљевима и задацима. Упркос тим бројним разликама, постоје нека питања која су од значаја за све међународне организације, те нужно представљају предмет регулисања њихових оснивачких аката. Једно од њих јесте чланство у међународним организацијама. Код сваке међународне организације нужно је дефинисати ко може бити примљен у чланство, на који начин то може бити учињено, која права и обавезе имају чланице међународних организација и како то чланство престаје. Управо су то питања која ће бити предмет истраживања у овом раду.

На самом почетку биће анализирано који све то ентитети могу бити чланице међународних организација. У другом делу рада пажња ће бити усмерена на процедуре које се у пракси примењују за учлањење у међународне организације. У том делу биће представљено и како сукцесија држава утиче на чланство у међународним организацијама.

Наредна целина посвећена је правном положају пуноправних чланица у међународним организацијама, са представљањем основних права и обавезе чланица. У четвртом делу рада анализирају се специфични облици чланства у међународним организацијама који се манифестују као придружено чланство, делимично чланство и посматрачки статус. Пети део рада посвећен је ограничењу чланских права услед кршења обавеза које су наметнуте чланством у међународној организацији. У последњем делу рада разматра се на које све начине може престати чланство у међународним

¹ K. D. Magliveras, Membership in international organizations; in: Klabbers J., Wallendahl Å., (ed.), *Research Handbook on the Law of International Organizations*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, 2011, p. 85.

организацијама. Конкретно, анализирају се иступање, искључење, губљење својства чланице и престанак постојања организације.

II СУБЈЕКТИ КОЈИ МОГУ БИТИ ЧЛАНИЦЕ МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

Конститутивним (оснивачким) актом међународне организације одређује се ко може ступити у њено чланство. Највећи број оснивачких аката предвиђа да чланице међународних организација могу бити само државе, тако да се може рећи да су државе доминантне чланице међународних организација. Осим што државе индивидуално могу постати чланице, неке међународне организације дају могућност да у њихово чланство буду укључене и групе држава. Међутим, оснивачки акти неких међународних организација допуштају да у чланство тих организација буду примљени и ентитети који немају све елементе државности, при чему је ово изузетак који мора бити изричито предвиђен. На крају, мањи број међународних организација предвиђа могућност да се у њиховом чланства нађу и друге међународне организације.²

1. Државе

Држава је главни оквир политичког, административног, правног и економског живота неке нације и може се дефинисати као политичка и правна централизација једног народа, извршена на одређеној територији под влашћу једне организоване владе која располаже принудом.³ Постојање државе у смислу међународног права везује се за постојање одређених елемената. Пре свега, да би држава постојала неопходно је да има народ (становништво). Као други елемент наводи се територија, при чему величина територије нема значај за постојање државе, док се на трећем месту као конститутивни елемент државе наводи организована власт, независна од власти других држава. Поједини интернационалисти, све чешће, наводе и четврти елеменат – међународно признање, које представља потврду да су јој остале државе признале способност да буде субјекат у међународној заједници.⁴

Независно од појма и елемената који се захтевају за постојање државе, оне свакако представљају најзначајније ентитете који ступају у чланство међународних организација. Као што је већ напоменуто, претпоставка је да ће државе бити чланице међународних организација и конститутивни акти многих међународних организација инсистирају на државности као услову за пријем у чланство.⁵ Поред оваквог захтева поједине

² H. G. Schermers, N. M. Blokker, *International Institutional Law: unity within diversity*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2011, p. 71.

³ С. Стојковић, *Енциклопедија права*, Економско комерцијална висока школа у Београду, Београд, 1941, стр. 67.

⁴ Б. Јанковић, З. Радивојевић, *Међународно јавно право*, Пунта, Ниш, 2019, стр. 100–101.

⁵ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 64.

међународне организације захтевају и да државе буду чланице неке друге међународне организације⁶ или пак прописују тежу процедуру за пријем у чланство оних држава које нису чланице неке међународне организације⁷. Због тога што су државе претежни чланови у међународним јавним организацијама, оне се називају и „међудржавним организацијама”.

2. Групе држава

Групно чланство држава у међународним организацијама најбоље се може видети на примеру Међународне организације за кафу, која предвиђа могућност да две или више потписница њеног оснивачког акта могу дати изјаву да учествују у раду ове организације као група чланица (енг. *member group*). То је предвиђено чланом 5. конститутивног акта ове организације који гласи: *„Две или више страна уговорница могу, уз примерено обавештење Савету и Депозитару, које ће ступити на снагу датумом одређеним од стране уговорница и под условима са којима је Савет сагласан, објавити да заједнички учествују у организацији као група држава.”*⁸ Може се видети да је поред осталих услова за чланство, потребно о намери групног чланства обавестити Савет и овлашћеног депозитара. Важно је указати да група држава, заједно, чини једног члана организације и направити разлику од могућности да више држава чланица буду заступане од стране једног представника у неком органу или у целокупној међународној организацији.⁹ Овакав вид чланства може бити користан за мале државе које претендују на чланство у некој међународној организацији, пре свега из разлога финансијске уштеде.

3. Творевине које немају својство државе

Као што је већ напоменуто, у чланству међународних организација могу се наћи и творевине које немају сва својства државе, уколико је то предвиђено оснивачким актом организације. Постојање оваквих изузетака произлази из природе и делокруга рада

⁶ Оснивачки акт IBRD-а (чл. 2, ст. 1) као нужни предуслов за чланство у овој организацији прописује да држава мора бити чланица ММФ-а, <https://www.worldbank.org/en/about/articles-of-agreement/ibrd-articles-of-agreement/article-II>, преузето 15.09.2020. године.

⁷ Овакав пример може се наћи у чл. 2 ст. 2 Устава UNESCO-а којим се предвиђа да државе које нису чланице ОУН могу ступити у чланство ове организације, али тек након препоруке од стране Извршног одбора UNESCO-а и након усвајања захтева за чланство двотрећинском већином гласова у оквиру Генералне конференције UNESCO-а. И Устав МОР-а у делу чл. 1 који носи назив „Чланство“ прокламује да у чланство ове организације могу ступити и државе које нису чланице ОУН, али под условом да Генерална конференција МОР-а донесе одлуку о пријему државе у чланство двотрећинском већином гласова присутних делегата, уз обавезу да две трећине присутних делегата чине делегати који представљају државе чланице.

⁸ Члан 5. Међународног споразума о кафи, усвојеног у Лондону 2007. године.

⁹ Н. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 71–72.

међународне организације. Наиме, уколико су они такви да није од значаја да ли чланице имају све елементе државности, већ само оне који су битни за домен међународне сарадње којом се организација бави, дозволиће се, па чак и подстицати ступање оваквих ентитета у чланство организације.¹⁰ Међутим, битно је напоменути, да чак и у ситуацијама када у чланство међународне организације ступају ентитети који нису у потпуности суверени, главну реч у организацији и даље имају суверене државе. Наиме, одлуку о томе да ли ће нека територија која није суверена постати чланица међународне организације, јесте одлука коју доносе државе (као суверени ентитети) које се налазе у чланству конкретне организације. Додатно, оваквим ентитетима дају се мања или, на неки начин, ограничена права у оквиру саме организације и њеним органима. Са друге стране, оваква подела, у одређеној мери, изгубила је данас на значају, услед деколонијализације и чињенице да су скоро све државе света данас суверене јединке.¹¹

Одличан пример за овакву праксу представља Светска метеоролошка организација, у чијем је оснивачком акту наведено да било која територија или група територија која одржава своју метеоролошку службу, али је зависна у вођењу своје спољне политике може постати чланица ове организације, под условима наведеним у овом акту.¹²

Пријем територија које нису државе у чланство међународних организација може имати и политичке циљеве. Као пример може се навести ситуација из средине прошлог века, када су у чланство ОУН примљене Индија, Украјина и Белорусија, иако ни једна од ових, данас суверених држава, тада није имала својства државе у правом смислу речи. Током преговора у Дамбартон Оксу 1944. године, СССР је инсистирао на томе да свих шеснаест република, које су тада биле у саставу ове државе, буду примљене као пуноправне чланице ОУН, као својеврсна контратежа Комонвелту и утицају САД на државе Латинске Америке. Ово питање остало је отворено све до 1945. године и Конференције у Јалти, када је постигнут компромис и договорено да у чланство ОУН ступе Украјина и Белорусија као чланице оснивачи, иако оне у том тренутку нису биле суверене државе, док је са друге стране у чланство ОУН примљена и Индија, иако ни она све до 1947. године није стекла независност од Велике Британије. На овај начин учињен је уступак и задовољени су апетити СССР-а за већим гласачким правима у овој

¹⁰ В. Димитријевић, О. Рачић, *Међународне организације*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Службени гласник, Београд, 2011, стр. 91.

¹¹ Б. Јанковић, З. Радивојевић, *op. cit.*, стр. 169.

¹² Члан 3. Конвенције о Светској Метеоролошкој организацији, усвојеној на Вашингтонској конференцији 11.10.1947. године, са каснијим изменама и допунама.

организацији. Заузврат СССР је пристао на уступке у погледу модела гласања у Савету безбедности и прихватио принцип „апсолутног вета“ пет сталних чланица овог органа када се одлучује о питањима суштинског карактера.¹³

Занимљив је и пример Намибије, која није била у потпуности суверена држава када је примљена у чланство одређеног броја међународних организација¹⁴, иако су њихови конститутивни акти прокламовали независност као услов за чланство.¹⁵

Поред претходних примера, када су у чланство међународних организација ступали ентитети без елемента суверености, постоје и примери када је деловање међународних организација проширено на неке самоуправне територије. Неретко су државе које су задужене за вођење спољне политике одређене територије давале изјаву овлашћеним депозитарима ратификационих инструмената међународних уговора о проширењу дејства уговора који су оне потписале и на самоуправну територију за коју су одговорне. На пример, Уједињено Краљевство је 04. марта 1966. године послало допис ОУН да се оснивачки акт Међународне организације за кафу односи и на Хонг Конг, а имајући у виду да је тада Уједињено Краљевство било задужено за вођење спољне политике Хонг Конга-а.¹⁶

4. Међународне организације

Имајући у виду степен развоја међународног организовања, све чешће се даје могућност да и међународне организације ступе у чланство неке друге међународне организације. Ипак, треба рећи да често организације учествују у раду других међународних организација само као посматрачи или са саветодавном улогом у раду организације, а не као пуноправне чланице.¹⁷ Међутим, имајући у виду да данас постоје међународне организације на које државе чланице преносе делове свог суверенитета и дају им овлашћење да делују у њихово име, не постоје неке значајне препреке да међународна организација ступи и у пуноправно чланство друге међународне организације, ако то делатност организације захтева. Тренутком оснивања организације и, суштински, уступања дела суверенитета државе чланице међународној организацији,

¹³ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 67; D. Gorman, Britain, India, and the United Nations: colonialism and the development of international governance, 1945–1960; in *Journal of Global History*, vol. IX, No. 3, 2014, p. 477.

¹⁴ Намибија је постала чланица ФАО 1977. године, МОР-а 1978. године, док је потпуну самосталност стекла 1990. године, након чега је и примљена у чланство ОУН.

¹⁵ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 67;

¹⁶ United Nations. *Treaty Series – Treaties and international agreements registered or filed and recorded with the Secretariat of the United Nations*, vol. CDLXIX, 1963, pp. 158–161.

¹⁷ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 72.

држава више није једина компетентна да делује у области у којој је пренела део свог суверентитета на међународну организацију. Са друге стране, неопходно је и да међународна организација која претендује на чланство у другој организацији буде призната од стране свих заинтересованих страна.¹⁸

Данас је већ развијена пракса да међународне организације ступају у чланство других међународних организација. Наравно, приликом таквог ступања у чланство мора се водити рачуна да државе које нису у организацији која ступа у чланство не буду доведене у неравноправан положај у односу на државе чланице обе организације. До овакве ситуације може доћи уколико међународна организација која је учлањена у другу организацију има право гласа у органима поврх гласова које имају државе које се налазе у чланству учлањене организације.¹⁹

Као најбољи пример ступања једне међународне организације у чланство друге може се навести ЕУ, односно тадашња ЕЗ, која је ступила у чланство СТО већ приликом њеног оснивања 1994. године.²⁰ ЕУ се сматра оригинарним чланом СТО, при чему своја чланска права ЕУ не може уживати у двоструком обиму. Наиме, правило је да у органима СТО свака чланица има по један глас. Међутим, када ЕУ иступа у оквиру својих компетенција она располаже оним бројем гласова колико се држава чланица ЕУ налази у СТО, али саме државе које су чланице ЕУ немају право гласа²¹. Занимљиво је овде поменути и Међународну власт за морско дно, која је основана Конвенцијом о праву мора донетом под окриљем УН и која у Анексу IX прописује могућност да у њено чланство ступи и међународна организација. Сагласно овом акту, међународна организација подразумева „*међудржавну организацију основану од стране држава којој су државе чланице пренела овлашћења у областима које се тичу ове Конвенције, као и овлашћење да закључује уговоре у овим областима.*“²² Свака међународна организација, па тако и ЕУ, актом формалне потврде се обавезује да ће своја права и обавезе у оквиру ове организације користити подељено са државама које се налазе у њеном чланству, свака у оквиру граница својих овлашћења.²³

¹⁸ Жеља ЕЕЗ-а да постане пуноправни члан појединих међународних организација у области рибарства наилазила је на противљења појединих источноевропских држава. Види: А. W. Koers, *The European Economic Community and International Fisheries Organisations*; in *Legal Issues of Economic Integration*, vol. XI, No. 1, 1984, pp. 113–131.

¹⁹ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 92; Н. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 74.

²⁰ E. Steinberger, *The WTO Treaty as a Mixed Agreement: Problems with the EC's and the EC Member States Membership of the WTO*; in *European Journal of International Law*, vol. XVII, No. 4, 2006, pp. 837–862.

²¹ Чл. 9 ст. 1 Споразума о оснивању СТО.

²² Чл. 1 Анекса IX Конвенције УН о праву мора.

²³ J. Sack, *The European Community's Membership of international organizations*; in *Common Market Law Review*, vol. XXXII, No. 5, 1995, pp. 1249–1251.

III УЧЛАЊЕЊЕ У МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Постоји више начина за учлањење у међународне организације. Најпре, чланицом међународне организације може се постати самим оснивањем међународне организације, када држава постаје члан учешћем у поступку оснивања међународне организације. С друге стране, то својство се може стећи накнадним ступањем у чланство међународне организације. Постоје три начина за накнадно ступање у чланство, и то: приступањем, пријемом и по позиву.

1. Ступање у чланство учешћем у оснивању међународне организације

Први начин за ступање у чланство међународне организације јесте учешће у оснивању те организације. Такве чланице се називају чланице оснивачи или оригинарне чланице. У круг чланица оснивача спадају оне државе које су биле творци дате међународне организације. То су државе које су потписале и ратификовале оснивачки акт организације и на тај начин је устројили. По правилу, то су оне државе које су, вођене заједничким интересима, биле учеснице међународне конференције на којој је донета одлука о оснивању организације. Чланице оснивачи, у суштини, стварају нови међународноправни ентитет и представљају *nucleus* новостворене организације.

Овде треба разјаснити ко се све сматра оригинарном чланицом међународне организације, будући да све чланице које су присуствовале на оснивачкој конференцији неће у истом тренутку ратификовати оснивачки акт организације. Пракса на овом плану је прилично уједначена – након ратификације и депоновања ратификационих инструмената у оном броју колики је прописан оснивачким актом, међународна организација ће почети да постоји. Са друге стране, оне државе потписнице оснивачког акта које касније изврше депоновање ратификационих инструмената одлажу своје ступање у чланство те организације, али неће изгубити својство чланице оснивача.²⁴ Тако, на пример, према члану 15 Статута UNESCO-а ова организација почела је да постоји прихватањем оснивачког акта од стране двадесет потписница и депоновањем ратификационих инструмената код Владе Уједињеног Краљевства, као овлашћеног депозитара. Потписнице које су касније прихватиле Статут постајале су чланице самим чином прихватања и депоновања код овлашћеног депозитара, али су задржале статус чланица оснивача.²⁵

²⁴ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 97; Н. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, р. 77.

²⁵ *Constitution of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Adopted in London on 16 November 1945*; преузето 28.04.2020. <http://portal.unesco.org>.

Правило је да се положај чланица оснивача међународних организација не разликује од положаја држава које су касније ступиле у чланство. Правно гледано, ове две категорије чланица су изједначене јер имају иста права и обавезе. Ипак, оснивачки акт организације може правити разлике између ових чланица, које често нису уочљиве на први поглед. Као пример за то могу послужити чланови 53 и 107 Повеље УН, који допуштају принудне мере против непријатељских држава.²⁶ Дефиниција самог термина „непријатељска држава” дата је у ставу 2 члана 53 Повеље УН и гласи: „Израз „непријатељска држава”, како је употребљен у ставу 1. овог члана, примењује се на сваку државу која је за време Другог светског рата била непријатељ ма ког потписника ове Повеље”.²⁷ Дакле, принудне мере из чл. 53 и 107 Повеље УН могу се преузети само против држава које су биле непријатељи неке од држава оснивача (потписника Повеље), а не и неке друге државе.

Такође, неопходно је поменути и тзв. затворене међународне организације, чије је чланство ограничено само на круг држава оснивача. Имајући у виду да би овакав вид затворености подразумевао немогућност пријема нових чланица, већина међународних организација допушта учлањење на неки од начина који се наводе у наставку овог рада.²⁸ Међутим, неке организације желе да задрже надзор оригинарних чланица над процесом пријема нових држава у чланство, експлицитно правећи разлику на том плану између чланица оснивача и накнадних чланица.²⁹ Такав приступ најбоље се види на примеру ОПЕС-а, чији Статут у члановима 7 и 8 (Глава II) прописује да се нове чланице примају, поред осталих услова, уз сагласност три четвртине постојећих чланица, међу којима морају бити све чланице оснивачи.³⁰ На овакав начин дата је могућност оригинарним чланицама да задрже додатни утицај на састав организације и након њеног оснивања, јер фактички свака од њих има право вета.³¹

Ради што бољег разумевања ступања у чланство оснивањем међународних организација, навешћемо неколико примера.

²⁶ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 98.

²⁷ Члан 53. Повеље Уједињених нација.

²⁸ У случају да конститутивни акт организације уопште не помиње учлањење нових чланица, поступак учлањења мора се претходно регулисати одлуком о измени овог акта, по одговарајућим правилима за његову ревизију.

²⁹ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 98.

³⁰ Organization of the Petroleum Exporting Countries, *OPEC Statute*, Vienna, 2012.

³¹ Н. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 77.

Почећемо са Друштвом народа, као првом универзалном политичком међународном организацијом. Према члану 1 Пакта, све државе побројане у Анексу³² Пакта постају чланови Друштва народа од његовог постанка. У овом анексу побројано је 27 држава и 5 енглеских доминиона.³³ То су биле следеће државе: Сједињене Америчке Државе, Белгија, Боливија, Бразил, Енглеска, Кина, Куба, Екватор, Француска, Грчка, Гватемала, Хаити, Хеџаз³⁴, Хондурас, Италија, Јапан, Краљевина СХС, Либериа, Никарагва, Панама, Перу, Пољска, Португалија, Румунија, Сијам³⁵, Чехословачка и Уругвај. У Анексу се, као друга категорија, наводи још тринаест држава које су имале право да у року од два месеца од дана ступања на снагу Пакта приступе Друштву народа, чиме би се сматрале оригинарним члановима. Свих тринаест држава (Аргентина, Чиле, Колумбија, Данска, Шпанија, Норвешка, Парагвај, Холандија, Персија, Ел Салвадор, Шведска, Швајцарска и Венецуела) користиле су се овим правом и постале чланови оснивачи Друштва народа.³⁶ Дакле, ова организација је бројала 45 чланова са статусом оснивача.

И Повеља УН даје појашњење које државе имају статус оснивача те организације. Она прописује да се оригинарним чланицама (чланицама оснивачима) сматрају државе које су учествовале на оснивачкој конференцији УН у Сан Франциску или које су потписале декларацију Уједињених нација од 1. јануара 1942. године. Ове две категорије држава имаће статус оригинарних чланица након што потпишу и ратификују Повељу УН у складу са њеним чланом 110.

2. Накнадно ступање у чланство

Поред претходно предложеног начина за ступање у чланство међународне организације самим оснивањем организације, члан међународне организације може се постати и након што организација буде основана. Као што је већ поменуто, постоје три начина да се накнадно ступи у чланство међународне организације, и то: 1) приступањем; 2) пријемом и, 3) по позиву.

³² Annex to the Covenant of the League of Nations, <http://www.mfa.rs/en/diplomatic-tradition/historical-diplomatic-papers/1297--28-1919->, преузето 02.05.2020. године.

³³ Јужна Африка, Аустралија, Канада, Индија и Нови Зеланд.

³⁴ До 1924. године Хеџаз је био независна краљевина на арабијском полуострву. Данас је регија на западу Саудијске Арабије, позната по томе што се у њој налазе свети градови исламске вероисповести - Мека и Медина.

³⁵ Краљевина Сијам променила је име у Краљевина Тајланд 23. јуна 1939. године.

³⁶ М. Новаковић, *Друштво народа*, Београд, 1922, стр. 5–6.

2.1. Приступање

Један од могућих начина за ступање у чланство међународне организације јесте приступање. У овом случају довољно је да држава приступи оснивачком акту међународне организације на начин предвиђен њеним унутрашњим прописима. Главни критеријум за утврђивање да ли се ради о приступању или не јесте да ли је за стицање својства чланице потребна одлука неког од органа дате међународне организације. Уколико том приликом није потребна ниједна одлука органа, ради се о приступању. Чак и у случајевима када се траже неки услови за чланство, али ниједан орган међународне организације не одлучује хоће ли држава бити примљена у чланство или неће, ради се о приступању. Важно је напоменути да се овде ради о једностраној изјави државе кандидата о приступању конкретној међународној организацији.³⁷

Потпуно отворене међународне организације, које дозвољавају овакво проширење чланства, данас су веома ретке. Као један од таквих изузетака може се навести СЗО, која у свом Статуту предвиђа да државе чланице ОУН могу постати чланице СЗО „потписивањем или прихватањем на други начин“³⁸ оснивачког акта ове организације.³⁹ Такође, и Организација за забрану хемијског оружја (ОПСВ) користи приступање као начин за учлањење. Према чл. VIII А2 Конвенције о хемијском оружју⁴⁰ државе постају чланице ОПСВ самим чином ратификације или приступања поменутој Конвенцији.

2.2. Пријем

За пријем у чланство међународне организације неопходно је да се оснивачким актом предвиђени орган изјасни позитивно о захтеву државе за ступање у чланство конкретне организације. За пријем у чланство међународне организације могу бити прописани одређени услови, који су, по правилу, садржани у конститутивном акту организације. Зависно од организације, ти услови могу бити: технички (у организацијама специјализованог техничког деловања, попут МТУ), политички (пре свега у политичким међународним организацијама општег делокруга, на пример, ОУН, СЕ и др), економски

³⁷ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 98.

³⁸ World Health Organization, *Basic documents*, Geneva, 2014.

³⁹ World Health Organization. *Chronicle of the World Health Organization*, vol. I, No. 1-2, 1947, p. 22.

⁴⁰ Конвенција о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја, и о његовом уништавању - The Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction (the Chemical Weapons Convention), <https://www.opcw.org/chemical-weapons-convention/articles/article-viii-organization>, преузето 13.09.2020. године

(у економским, посебно финансијским, организацијама, на пример, ММФ), војни (у војним организацијама, попут НАТО-а).⁴¹

Врло је важно указати да је пријем у чланство међународне организације увек у опсегу дискреционог одлучивања саме организације. Управо из овог разлога, неповољна одлука организације о захтеву за пријем у чланство не може се сматрати кршењем норми међународног права, јер у међународном праву не постоји субјективно право државе да оствари чланство у било којој међународној организацији, већ је право организације да одлучи хоће ли неку државу примити у своје чланство.⁴² С тим у вези, не постоји нити једна инстанца на међународном плану у чију надлежност спада решавање спорова између међународне организације и ентитета чији је захтев за чланство одбијен.⁴³

Имајући у виду да о пријему у чланство свој суд, по правилу, даје орган у коме су представници свих држава чланица, успостављање оваквог вида својеврсног „права на пријем у чланство међународне организације“ имало би за последицу наметање чланства противно вољи већине чланова конкретне организације. Пракса је код већег броја међународних организација да одлуку о пријему доноси орган у коме се налазе представници свих чланица, и то квалификованом већином.⁴⁴

Поступак за пријем у чланство неке међународне организације, по самој својој природи, може трајати дужи временски период и подразумевати испуњавање захтевних услова. Додатни проблеми настају код међународних организација у оквиру којих је процедура за пријем таква да једна чланица или ужи круг чланица имају овлашћење да онемогуће позитивну одлуку о пријему. Да би, на пример, држава била примљена у ОУН, потребна је одлука Генералне скупштине, донета на препоруку Савета безбедности у коме пак свака стална чланица може да спречи доношење било какве суштинске одлуке, па према томе и давање препоруке за пријем (тзв. право вета). Оваква ситуација на најбољи начин може се илустровати на примеру из друге половине претходног века. Наиме, период хладног рата и блоковске поделе како Европе тако и читавог света узео је свој данак и у области међународног организовања. Тадашњи СССР користио је своје право вета врло издашно приликом одлучивања о пријему појединих земаља, при чему овакве поступке није поткрепљивао аргументима да те државе не испуњавају услове потребне за пријем у чланство, већ условљавајући гласање за њихов пријем

⁴¹ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 99; Д. Лапаш, *Право међународних организација*, Свеучилиште у Загребу, Народне новине, Загреб, 2008, стр. 36.

⁴² Д. Лапаш, *op. cit.*, стр. 36–37.

⁴³ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 99.

⁴⁴ *Ibid.*

истовременим примањем у чланство својих савезника, чијем се учлађењу противила прозападна већина, пре свега САД. Поводом тога, од Међународног суда правде затражено је саветодавно мишљење. Већина судија (са односом гласова 9 према 6) стала је на становиште да се одбијање пријема не сме заснивати на другим разлозима сем на неиспуњавању услова предвиђених Повељом, али да је у сваком случају позитивна препорука Савета безбедности нужан услов за пријем нових чланица у ОУН.⁴⁵ Након тога, дошло је до компромиса између земаља Запада и СССР-а, где је до учлађења у ОУН долазило тако што је пријем у чланство државе коју подржава једна страна обавезно био условљен пријемом у чланство државе коју подржава друга страна. Из овог разлога, многе државе које су у том периоду подносиле захтев за чланство провеле су године чекајући да буду примљене у чланство ОУН. Пријем је вршен тек када су учињени уступци на обе стране или када су примане државе које су сматране блиским обема странама у хладном рату.⁴⁶

Највећи број међународних организација примењује пријем као начин за ступање у њихово чланство. У оснивачким уговорима неких универзалних међународних организација чак се изричито прокламује да у њихово чланство могу бити примљене све државе (начело универзалности). Такву одредбу садржао је Пакт Друштва народа који је прописао да свака самостална држава, доминион или колонија, а која није именована у Анексу, може постати члан Друштва. Међутим, Пакт је захтевао да потенцијална чланица мора испунити одређене услове за пријем. У чл. 1 ст. 2 било је прописано да ће наведени ентитети бити примљени уколико дају ефективне гаранције своје искрене намере да поштују међународне обавезе и да прихватају прописе које доноси Друштво у погледу својих војних, морнаричких и ваздухопловних снага и наоружања.⁴⁷ Одлуку о пријему доносила је Скупштина ДН двотрећинском већином.

Циљ универзалности чланства прокламован је и Повељом УН-а, будући да се у њој каже да ће ОУН тежити да привуче све државе света у своје чланство. Овакав циљ, оснивачи су истицали током разних састанака на највишем нивоу савезничких држава у току и по окончању Другог светског рата и оснивања саме организације. Али, међународне прилике крајем Другог светског рата и непосредно после њега налагале су извесна ограничења, испољена у условима предвиђеним чланом 4 Повеље. Наиме, како

⁴⁵ *Admission of a State to the United Nations (Charter, Art. 4), Advisory Opinion: I.C.J. Reports, 1948, p 57.*

⁴⁶ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 99; N. Blokker, *International Organizations and their Members*; in *International Organizations Law Review*, vol. I, No. 1, 2004, pp. 144–145.

⁴⁷ *The Covenant of the League of Nations (Including Amendments adopted to December, 1924)*, преузето 03.05.2020. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp,

је то формулисано у овом члану Повеље: „Пријем у чланство Организације Уједињених нација приступачан је свим другим мирољубивим државама које приме обавезе предвиђене овом Повељом, а способне су и вољне, по оцени Организације, да извршавају ове обавезе. Примање ових држава у чланство Организације Уједињених нација обављаће се одлуком Генералне скупштине на препоруку Савета безбедности.“⁴⁸, може се закључити да се за пријем у УН захтева испуњење четири услова: 1) да је у питању држава (односно суверени ентитет независан од друге државне власти); 2) да се ради о мирољубивој држави⁴⁹; 3) да та држава преузима обавезе предвиђене Повељом и, 4) да је та држава способна и вољна да обавезе из Повеље испуњава. Одлуку о пријему доноси Генерална скупштина, и то на препоруку Савета безбедности.⁵⁰

Приликом одлучивања о пријему у чланство органи ОУН морају кренути од првог услова и ценити да ле се уопште ради о држави, која је суверена и независна од било које друге државне власти. Ово питање је прилично проблематично, имајући у виду да Повеља не даје никакву ближу дефиницију државе и које елементе неки ентитет мора испунити да би се могао сматрати државом. Приликом процене државности кандидата за чланство, креће се од општег међународног права и три услова која се захтевају за постојање државе (народ, територија и организована власт). Међутим, проблем настаје у области признања те државе. Тако, може се десити да неки ентитет, коме се од стране дела држава чланица ОУН-а признају сви елементи државности, нема такво признање од стране осталих чланица организације. Са друге стране, кроз праксу ОУН на овом критеријуму се није увек стриктно инсистирало, па су тако у њу примљене Индија, Белорусија и Украјина у тренутку када нити једна од њих није била независна. Наравно, уколико дође до пријема неког ентитета коме део чланова организације оспорава државност, то неће значити да су државе које су већ чланице организације признале таквом ентитету својство државе, али пријем у организацију УН јесте добар индикатор да је такав ентитет на изузетно добром путу да постане у потпуности признати субјект на међународном плану.⁵¹

⁴⁸ Члан 4. Повеље Уједињених нација.

⁴⁹ Термин „мирољубива“ прилично је релативизиован. Претпоставка је да су све чланице које се сматрају оснивачима мирољубиве имајући у виду формулацију члана 4 Повеље који каже „све остале мирољубиве државе“. Из предочене процедуре може се закључити да Савет безбедности и Генерална скупштина имају дискреционо овлашћење процене „мирољубивости“ државе, као и, између осталог, осталих услова за пријем у чланство ОУН.

⁵⁰ Б. Јанковић, З. Радивојевић, *op. cit.*, стр. 183; J. Klabbbers, *An Introduction to International Institutional Law*, Cambridge University Press, New York, 2002, pp. 105–107; B. Conforti, C. Focarelli, *The Law and Practice of the United Nations*, Brill Nijhoff Publishers, Leiden, 2016, pp. 29–34.

⁵¹ *Ibid.*

Други услов за чланство је мирољубивост, а процену његове испуњености врше органи УН-а приликом доношења одлуке о пријему у чланство. Овај критеријум унет је у Повељу, пре свега због држава које су се у Другом светском раду налазиле на пораженој страни. Претпоставка је била да су све државе које су ступиле у чланство УН-а као чланице оснивачи мирољубиве, док ће у сваком конкретном случају дискрециону одлуку о томе да ли је држава која претендује на чланство мирољубива донети надлежни органи УН-а.⁵²

Трећи услов подразумева да држава упути званично писмо да прихвата све обавезе из Повеље. Имајући у виду да је Повеља својеврсни „устав“ УН, па можда чак и међународне заједнице, не постоји могућност да држава прихвати обавезе из Повеље са неком резервом.⁵³

Као четврти услов наводи се да је неопходно да држава буде способна и вољна да испуњава обавезе из Повеље. Овај критеријум за чланство није у пракси задавао неке велике проблеме приликом одлучивања о пријему, осим код такозваних „микро-држава“, о чему ће речи бити у наставку овог рада.⁵⁴

Сама процедура пријема у чланство ОУН подразумева да држава заинтересована за чланство у ОУН поднесе захтев Генералном секретару. Тај захтев мора садржати званичну изјаву да држава прихвата све обавезе из Повеље. Након пријема, Генерални секретар тај захтев доставља Генералној скупштини или чланицама ОУН, уколико Генерална скупштина не заседа, као и Савету безбедности. Уколико Савет безбедности не донесе другачију одлуку, он пријаву прослеђује свом надлежном комитету, у коме се налазе сви представници Савета безбедности. Након доношења одлуке од стране Савета безбедности, он исту доставља Генералној скупштини у року не краћем од тридесет и пет дана пре редовног заседања (или у року од четрнаест дана пре ванредног заседања Генералне скупштине). Приликом одлучивања о пријему, Савет безбедности одлучује о томе да ли је држава која претендује на чланство у ОУН мирољубива и о могућности њеног испуњавања обавеза из Повеље. Уколико Савет безбедности препоручи државу за чланство у ОУН, коначну одлуку о пријему доноси Генерална скупштина двотрећинском већином гласова присутних чланова који гласају. Са друге стране, уколико Савет безбедности не да препоруку Генералној скупштини, она може, након разматрања специјалног извештаја Савета безбедности, вратити пријаву Савету безбедности, заједно

⁵² *Ibid.*

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ *Ibid.*

са записником са заседања, на даље разматрање. Након спроведене процедуре, Генерални секретар обавештава државу која је поднела захтев за чланство о донетој одлуци. Уколико је донета позитивна одлука о пријему, држава се сматра чланицом ОУН-а од дана усвајања те одлуке у Генералној скупштини.⁵⁵

Занимљиво је овде поменути проблематику тзв. „микро-држава“, које ОУН све до деведесетих година прошлог века није примала у чланство сматрајући да због своје величине не задовољавају услов могућности извршавања обавеза из Повеље. Међутим, овакав став ОУН се променио па су до данас све „микро-државе“ (осим Ватикана⁵⁶) примљене у чланство, упркос њиховом готово симболичном доприносу буџету ОУН. Тако су у чланство ОУН примљене Андора (28.07.1993.), Лихтенштајн (18.09.1990.), Монако (28.05.1993.), Науру (14.09.1999.), Палау (15.12.1994.), Сан Марино (02.03.1992.), од којих многе површином достижу једва 100 км² или имају свега неколико хиљада становника.⁵⁷

Интересантно је осврнути се и на стално неутралне државе и њихов пријем у ОУН. Стално неутралне државе имају посебан положај у међународном праву и њима је такво својство признато на међународном плану. Проблем сталне неутралности и чланства у УН-у први пут се појавио приликом пријема Аустрије у ову организацију. Наиме, 25. маја 1955. године, Аустрија је у свом уставном акту прокламовала своју сталну неутралност и свим државама са којима је имала дипломатске односе послала ноту са захтевом да признају њен статус стално неутралне државе. Аустрија је добила признање таквог свог статуса од стране великог броја држава, како пре ступања у чланство ОУН, тако и након ступања у чланство ове организације (14. децембра 1955). Скоро пола века касније (2002) у чланство ОУН ступила је и друга стално неутрална држава, Швајцарска.⁵⁸ Стална неутралност Швајцарске призната је још на Бечком конгресу, 1815. године, а потврђена је и Версајским уговором о миру, тако да се питање њене

⁵⁵ Чл. 134-138 Пословника о раду Генералне скупштине УН; чл. 58-60 Привременог Пословника Савета Безбедности ОУН; о чланству у ОУН види: <https://www.un.org/en/sections/member-states/about-un-membership/index.html>, преузето 04.05.2020. године.

⁵⁶ Иако није држава чланица ОУН, Света столица има статус сталног посматрача од 1964. године. Види: <https://holyseemission.org/index.php>, преузето 30.04.2020.

⁵⁷ Д. Лапаш, *op. cit.*, стр. 36–37.

⁵⁸ Приликом оснивања УН-а, Швајцарска је одлучила да неће поднети пријаву за чланство у овој организацији. Међутим, оваква идеја јавила се четрдесетеак година касније, те је након одржаног референдума у Швајцарској 1986. године, народ донео одлуку да Швајцарска не треба да улази у чланство ОУН. Тек након референдума одржаног 2002. године, већина становништва изјаснила се позитивно о идеји да Швајцарска ступи у чланство ОУН.

неутралности није доводило у питање, чак се сматра међународним обичајним правилом.⁵⁹

Као што се види, и стално неутралне државе могу ступати у чланство организације која предвиђа употребу оружане силе ради очувања међународног мира и безбедности (глава VII Повеље УН).⁶⁰

Што се тиче колективних акција, предвиђених главом VII Повеље, члан 48 став 1 Повеље каже: „Мере потребне за извршење одлука Савета безбедности у циљу одржања међународног мира и безбедности предузимају сви чланови Организације Уједињених нација или само неки, како то Савет безбедности одреди“, у ком смислу је и одлука о томе која ће држава учествовати у колективним акцијама у опсегу дискреционих овлашћења Савета безбедности. Иако је питање компатибилности пријема у чланство ОУН и сталне неутралности било предмет широких дискусија на међународном плану, у пракси ово питање није изазвало нарочите проблеме приликом пријема стално неутралних држава у чланство ОУН.⁶¹

Специфична ситуација приликом пријема у чланство постоји код међународних организација код којих је изражена јака повезаност држава чланица. Начелно, такав карактер имају организације са релативно мањим бројем чланица, те пријемом нове чланице долази до прилагођавања целокупног чланства стању које настаје интеграцијом још једног члана. Због тога, код оваквих организација захтева се једногласност свих актуелних чланица за пријем нове чланице. Код ових организација пракса је да се услови за пријем не пропсијују општом нормом конститутивног акта, већ их организација одређује и прилагођава за потребе појединих пријема.

Као најбољи пример овакве организације може се навести Европска унија. Већ у преамбулама Уговора о ЕУ и Уговора о функционисању ЕУ⁶² истакнута је воља држава чланица да позову друге државе да ступе у чланство ЕУ. Наиме, државе чланице у преамбули УЕУ подсећају на историјски значај окончања подељености европског континента и потребу стварања чврстих темеља за изградњу будуће Европе.⁶³ УФЕУ још је прецизнији, те се у његовој преамбули исказује решеност држава чланица да уједине

⁵⁹ В. Conforti, С. Focarelli, *op. cit.*, pp. 36–42; Б. Јанковић, З. Радивојевић, *op. cit.*, стр. 92–94;

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ *Ibid.*

⁶² За текст УЕУ и УФЕУ види: *Official Journal of the European Union* C 326/1 и Europa-Institut of Saarland University. *European Law – Selected documents concerning South Eastern Europe*, Saarbrücken, 2015, pp. 11–171.

⁶³ Став 2 Преамбуле Уговора о ЕУ.

своје ресурсе како би сачувале и ојачале мир и слободу и позивају друге народе Европе који следе њихове идеале да им се придруже у оваквим настојањима.⁶⁴

Поступак приступања ЕУ уређен је чланом 49 УЕУ. Постоји четири критеријума за пријем у чланство ЕУ, од којих су три успостављена у закључку Европског савета усвојеног у Копенхагену 1993. године (тзв. Копенхагенски критеријуми), док је четврти дефинисан претходно поменутиим чланом 49 УЕУ. Ови критеријуми могу се поделити на политичке, економске, правне и географске. Политички критеријуми подразумевају да је кандидат за чланство држава у смислу међународног јавног права, са стабилним институцијама које пружају адекватне гаранције очувања вредности на којима се темељи Унија према чл. 2 УЕУ.⁶⁵ Темељ ових вредности представља друштво које одликује плурализам, недискриминација, толеранција, правда, солидарност и равноправност жена и мушкараца. У оквиру економских критеријума захтева се да држава која претендује на чланство има функционалну тржишну економију, као и способност ношења са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар Уније. Испуњавање правног критеријума подразумева обавезу кандидата да прихвати и преузме правну тековину Европске уније (*EU acquis*⁶⁶). Критеријуме усвојене у Копенхагену, Европски савет потврдио је у својим закључцима из Мадрида 1995. године, те додао још један критеријум, а то је прилагођавање националних административних структура како би могле испуњавати обавезе које са собом носи чланство у ЕУ (тзв. Мадридски административни критеријум), али би се и овај критеријум могао сврстати под окриље правних критеријума за чланство. Последњи критеријум врло је јасно дефинисан у формулацији чл. 49 УЕУ: „*свака европска држава...*“, у ком смислу су творци Лисабонског уговора врло експлицитно ставили до знања своју жељу за очувањем европског идентитета Уније.⁶⁷

Испуњењем критеријума за чланство у ЕУ држава кандидат не добија право на чланство у ЕУ (не постоји неки судски орган пред којим би се могло заштити овакво право и који би имао моћ да обавезе државе чланице да дају своју сагласност за пријем кандидата у чланство ЕУ). Ипак, имајући у виду да преговори за чланство у ЕУ могу

⁶⁴ З. Мешкић, Д. Самарџић, *Право Европске уније*, ТДП, GIZ GmbH, Отворени регионални фонд за југоисточну Европу – Правна реформа, Сарајево, 2012, стр. 457; Став 8 Преамбуле Уговора о функционисању ЕУ.

⁶⁵ У ове вредности убрајају се: људско достојанство, слобода, демократија, равноправност, владавина права и људска права укључујући и права мањина.

⁶⁶ До Лисабонског уговора и формалног нестанка Европских заједница као субјеката у праву правна тековина ЕУ (ЕЗ) називала се „*acquis communautaire*“.

⁶⁷ З. Мешкић, Д. Самарџић, *op. cit.*, стр. 457-458; А. Kaczorowska, *European Union law*, Routledge, New York, 2011, pp. 61–65.

трајати дуги низ година (понекад и више од једне деценије) оправдано је очекивати да што су преговори за чланство дужи и степен усклађености права државе кандидата са правом ЕУ већи, постоји потреба за давањем разумног оправдања у случају одбијања пријема у чланство.⁶⁸

Сам поступак за пријем у чланство ЕУ иницира се подношењем одговарајућег захтева заинтересоване државе упућеног Савету. О овом захтеву информишу се како Комисија и Европски парламент, тако и национални парламенти држава чланица. Након што Комисија усвоји прелиминарно мишљење о томе да ли држава испуњава критеријуме за пријем у таквом обиму да се може препоручити почетак преговора о пријему и прибављања сагласности Европског парламента, Савет једногласно одлучује о отварању преговора са државом која је поднела захтев за чланство, чиме она добија статус кандидата. У фази преговора проверава се усклађеност и постепено усклађује национални правни поредак државе кандидата и правне тековине ЕУ (*EU acquis*). Ради лакшег и ефикаснијег рада, *acquis* се дели на поглавља и на тај начин постепено инкорпорише у национални правни поредак кандидата. Након што се преговори заврше поводом свих поглавља, отпочињу преговори о нацрту споразума о пријему у чланство ЕУ са свим појединостима. По окончању преговора, укључујући и формулацију нацрта споразума о пријему, Савет консултује Комисију, при чему став Комисије иако није обавезујући има огроман ауторитет, будући да она активно учествује у преговорима. Потом Парламент мора већином гласова дати своју сагласност, те коначно Савет једногласно одлучује о пријему нове чланице под договореним условима. Одлука Савета има само интерно дејство унутар ЕУ, тј. не обавезује државе чланице у погледу ратификације споразума. Коначно, након позитивне одлуке Савета, државе чланице ратификују споразум о приступању према поступку предвиђеном њиховим националним правом. Даном ступања на снагу споразума о пријему, за нову државу чланицу примењује се начело пуне примене права ЕУ (*ab initio* и *in toto*).⁶⁹

2.3. Позив

Међународне организације које су утемељене на традиционалном савезништву и/или политичкој блискости својих чланица обично су затворене за пријем нових чланица, тако да друге државе не могу ступити у њихово чланство. Уколико, евентуално,

⁶⁸ З. Мешкић, Д. Самарџић, *op. cit.*, стр. 458.

⁶⁹ З. Мешкић, Д. Самарџић, *op. cit.*, стр. 459; А. Kaczorowska, *op. cit.*, pp. 65–67; С. Hillion, Accession and withdrawal in the Law of the European Union; in: Arnulf A., Chakmers D., (ed.), *The Oxford Handbook of the European Union Law*, Oxford University Press, New York, 2015, pp. 126–127.

овакве организације и допусте пријем нових чланица, иницијатива за проширење чланства није препуштена заинтересованим кандидатима, већ се тај поступак иницира од стране саме организације. Наиме, када међународна организација сматра да је држава погодна за ступање у њено чланство, она ће њој упутити позив да се учлани.⁷⁰ Као пример организација које предвиђају овакав вид проширења могу се навести НАТО⁷¹ и СЕ.

НАТО је 1948. године основан од стране дванаест држава Запада као савез за колективну одбрану чланица на тлу Европе и Северне Америке. Члан 10 Вашингтонског уговора, којим је створен НАТО, предвиђа поступак пријема нових чланица. Овим чланом предвиђено је да чланице могу, једногласном одлуком, одлучити да позову било коју другу европску државу да приступи организацији уколико она може подржати принципе на којима почива Вашингтонски уговор и допринети сигурности Северноатланског подручја. Било која позвана држава може постати чланица депоновањем ратификационих инструмената код овлашћеног депозитара, владе САД, која ће обавесити сваку од већ постојећих држава чланица ове организације о депоновању таквих инструмената. Применом чл. 10 чланство НАТО-а је више него дуплирано, тако да ова организација данас броји 30 држава чланица⁷².

Што се тиче СЕ⁷³, члан 4. Статута СЕ прописује: „Свака европска држава која се сматра способном и спремном да се придржава одредаба члана 3⁷⁴ може бити позвана

⁷⁰ Као и код других облика пријема, и овде је реч о двостраном акту, али је редослед промењен: док у другим случајевима држава кандидат даје понуду, коју организација прихвата или не прихвата, код позива понуда потиче од међународне организације, а до учлањења долази тиме што држава прихвата понуду међународне организације.

⁷¹ Члан 10. Северноатланског споразума потписаног у Вашингтону 04. априла 1949. године.

⁷² Чланице НАТО-а су: Белгија, Канада, Данска, Француска, Исланд, Италија, Луксембург, Низоземска, Норвешка, Португалија, Уједињено Краљевство и САД (1949); Грчка и Турска (1952); Немачка (1955); Шпанија (1982); Чешка, Мађарска и Пољска (1999); Бугарска, Естонија, Литванија, Летонија, Румунија, Словачка и Словенија (2004); Албанија и Хрватска (2009); Црна Гора (2017) и Северна Македонија (2020): https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52044.htm, преузето 05.07.2020. године.

⁷³ Савет Европе међународна је организација основана 5. маја 1949. године потписивањем Лондонског уговора (чији је интегрални део био Статут СЕ). У круг оснивача ове међународне организације може се убројати десет европских држава које су потписале овај акт и на тај начин створили прву регионалну организацију овог типа на тлу Европе (Белгија, Данска, Француска, Холандија, Ирска, Италија, Луксембург, Норвешка, Шведска и Уједињено Краљевство). Све до престанка хладног рата, распада СССР-а и политичких и друштвених промена у земљама социјализма, које су нагло настале при крају девете деценије XX века, СЕ је био изразито западноевропска организација која је неговала старе текковине европске цивилизације, позивајући се и на религиозну и на културну блискост својих чланица. Након пада Берлинског зида и престанка блоковске поделе, пре свега Европе, али и света, дошло је до учлањења низа нових, првенствено бивших социјалистичких, држава у СЕ, тако да се данас у пуноправном чланству СЕ налази 47 држава (све државе са тла Европе осим Белорусије и Ватикана). Иако је чланом 4. Статута СЕ прокламовано да у чланство СЕ може бити примљена само „европска држава“, СЕ је примио у чланство и државе које се географски не могу сматрати европским, али су у тренутку његовог настајања биле делови територија држава које су се сматрале европским (на пример, Грузија, Јерменија и Азербејџан).

⁷⁴ Члан 3 Статута подразумева да сваки члан СЕ прихвата принцип владавине права и принцип на основу кога сва лица под његовом јурисдикцијом уживају људска права и основне слободе, и искрено се обавезује да ће активно сарађивати на остваривању већег јединства између чланица у циљу очувања и остваривања

од стране Комитета министара да постане чланица Савета Европе. Свака тако позвана држава постаје члан чим у своје име депонује код Генералног секретара инструмент о приступању овом статуту.“

Чланство у СЕ отворено је за сваку европску државу која је, према оцени Комитета министара, способна и вољна да испуњава обавезе које произилазе из Статута. Тумачењем чл. 4 Статута, може се закључити да је једино Комитет министара овлашћен да позива државе да ступе у чланство СЕ. Међутим, у пракси, Комитет је увек захтевао од Парламентарне скупштине да да своје мишљење о упућивању позива некој држави да ступи у чланство ове организације, тако да се тешко може претпоставити да би Комитет упутио позив некој држави о чијем приступању је Парламентарна скупштина дала негативну оцену. Пре него што упути позив некој држави да се учлани у СЕ, Комитет министара одређује и број представника које ће она имати у Парламентарној скупштини, као и износ њеног чланског доприноса. Држава формално постаје чланица СЕ пошто депонује код Генералног секретара СЕ инструмент о прихватању Статута, а на основу позива који јој упућује Комитет министара.⁷⁵

Занимљиво је напоменути да пријем нових чланица у СЕ неизоставно прати и промена Статута СЕ. Наиме, члан 26 Статута садржи структуру Парламентарне скупштине СЕ, са тачним назначењем колико места припада свакој држави чланици, чиме се приликом сваког проширења чланства мора извршити и својеврсна ревизија конститутивног акта ове организације.⁷⁶

У пракси се овакав вид ступања у чланство међународне организације суштински не разликује од других начина. Прецизније, шансе да органи међународне организације упути позив некој држави, а не постоје изгледи да га та држава прихвати равне су фикцији. Вероватнији сценарио јесте да ће држава предочити организацији своје аспирације за чланством у конкретној организацији, тек након чега следи позив организације потенцијалној чланици.⁷⁷

идеала и начела, који су њихова заједничка баштина, и подстицању њиховог економског и друштвеног напретка.

⁷⁵ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 248; Д. Лапаш, *op. cit.*, стр. 231; В. Ђерић, Admission to Membership of the Council of Europe and Legal Significance of Commitments Entered into by New Member States; in *Heidelberg Journal of International Law*, vol. LX, 2000, pp. 605–610.

⁷⁶ Н. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 79.

⁷⁷ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 100.

3. Учлањење и сукцесија

Бурна историја Европе и света научила нас је да је политичка мапа подложна променама, што се може одразити и на чланство држава у међународним организацијама. Када дође до промена на политичкој мапи, односно до стварања нових држава (било проглашењем независности од друге државе, уједињењем више држава у једну државу, распадом постојеће државе на више држава или на било који други начин), неопходно је решити питање њиховог положаја у међународним организацијама. У овим ситуацијама као главни проблем јављају се питања континуитета и сукцесије, односно да ли државе чланице аутоматски „настављају“, тј. „наслеђују“ чланство у међународним организацијама или је неопходно да прођу кроз процедуру ступања у чланство⁷⁸, као потпуно нове чланице организације.⁷⁹

Наравно, одговор на ово питање нимало није једноставан и њега је могуће пронаћи само кроз анализу праксе међународних организација у различитим ситуацијама, а пре свега праксе ОУН.

Већ у првим годинама свог деловања ОУН се нашла пред озбиљним проблемом у овој области. Наиме, 1947. године Велика Британија признала је независност Индије, али уз поделу некадашње британске колоније на Индију и Пакистан. Са једне стране, став независне Индије био је да је она једини наследник некадашње Британске (уједињене) Индије у ОУН (која је имала статус чланице оснивача од 1945. године, као што је то већ објашњено у претходним деловима овог рада), док су представници Пакистана заузели став да обе државе аутоматски могу постати чланице ОУН-а и наставити са учешћем у њеном раду, без било какве процедуре пријема у чланство. Након опсежних дебата у Савету безбедности, Генералној скупштини и комитетима УН-а, пре свега Шестом (правном) комитету⁸⁰, ипак је заузет став да Индија наставља са чланством у ОУН-а, као наследник Британске (уједињене) Индије, док је нота Пакистана, којом је изразио претходно предочени став, сматрана пријавом Пакистана за чланство у ОУН.

⁷⁸ За начине ступања у чланство међународне организације, види главу III овог рада („Учлањење у међународне организације“).

⁷⁹ C. F. Amerasinghe, *Principles of the institutional law of international organizations*, Cambridge University Press, New York, 2005, p. 111.

⁸⁰ У овом случају Комитет је усвојио одређене принципе који су за циљ имали да служе као опште смернице у будућим случајевима: „1. Опште је правило да држава која је чланица ОУН не престаје да буде њена чланица само због тога што је дошло до промене њеног устава или граница, већ нестанак државе као правног субјекта мора бити признат у међународном поретку, пре него што се може сматрати да су нестала њена права и обавезе. Приликом настанка нове државе, независно од територије и становништва које обухвата, као ни чињенице да је била у саставу државе које је чланица ОУН, ова држава не може захтевати статус чланице ОУН без проласка кроз формални процес пријема сагласно правилима прописаним у Повељи. 3. Поред овога, сваки случај неопходно је проценити сагласно конкретним околностима.“

Након спроведене процедуре пријема, Пакистан је без већих проблема постао члан ОУН-а (30.09.1947).⁸¹

Након десетак година, дошло је до уједињења Египта и Сирије у Уједињену Арапску Републику (1958). У овом случају није се појавио неки нарочити проблем, будући да су обе државе биле чланице ОУН, те су само наставиле своја чланства као једна држава. Уједињена Арапска Република није била дугог века, тако да је само три године касније, 1961. године, дошло до одвајања Сирије од ове државе и стварања Арапске Републике Сирије. Власт нове Сирије упутила је званичну ноту председнику Генералне скупштине УН-а са захтевом да Сирија настави своје некадашње чланство у ОУН, будући да је она била једна од оригинарних чланица ове организације. Да је стриктно примењено тумачење Шестог комитета донето у случају Индије и Пакистана, Сирија би имала обавезу да поднесе нови захтев за чланство у ОУН. Ипак, како није било противљења захтеву Сирије, она је наставила своје чланство у организацији, без проласка кроз процедуру пријема, чиме је ОУН одступила од принципа које је претходно успоставила. Разлог за доношење овакве одлуке органа ОУН-а треба тражити у чињеници да је Сирија већ била чланица организације пре ступања у чланство УАР, док Пакистан није имао такав статус. Наиме, пријем Пакистана успоставио би опасну праксу обавезе пријема великог броја држава у настајању, које су стекле независност од држава које су се налазиле у чланству ОУН (и то углавном као оригинарне чланице), док је пример Сирије био усамљени случај који није представљао опасност од овакве „лавине“ захтева.⁸²

У случају распада СССР-а, Руска Федерација споразумом је одређена као држава које је задржала континуитет СССР-а у организацијама чији је Совјетски Савез био члан. Наиме, пре 1991. године СССР је чинило петнаест република од којих су две, Украјина и Белорусија, сматране оригинарним чланицама ОУН. Од свих република које су чиниле СССР, Русија је било убедљиво најмногљуднија и просторно највећа. Након неуспешног државног удара, августа 1991. године у Москви, независност три балтичке републике (Литваније, Летоније и Естоније) призната је од стране највећег броја држава, након чега је СССР и сам признао независност тих држава у септембру 1991. године. Ове

⁸¹ M. P. Scharf, *Musical Chairs: The Dissolution of States and Membership in the United Nations*; in *Cornell International Law Journal*, vol. XXVIII, No. 1, 1995, pp. 34–36; D. O. Lloyd, *Succession, Secession, and State Membership in the United Nations*; in *NYU Journal of International Law and Politics*, vol. XXVI, No. 4, 1994, pp. 774–775.

⁸² C. F. Amerasinghe, *op. cit.*, p. 112; H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 89–91; M. P. Scharf, *op. cit.*, pp. 38–40.

три државе примљене су у чланство ОУН 17. септембра 1991. године. Преосталих дванаест република, које су до децембра 1991. све прогласиле своју независност, састале су се у Алма-Ати где је постигнут споразум о оснивању Заједнице независних држава и сагласност о чињеници да је СССР престао да постоји као субјект међународног права. Додатно, на овој конференцији државе су се сагласиле да Русија настави чланство СССР-а у ОУН, укључујући и „столицу“ у Савету безбедности. Крајем 1991. године (24. децембра) представник СССР-а у ОУН предао је Генералном секретару УН писмо председника Бориса Јељцина у коме је наведено да ће чланство СССР-а у ОУН, укључујући и место у Савету безбедности и осталим органима и институцијама бити настављено од стране Руске Федерације. Како није било примедби на овакво решење, делегација Руске Федерације само је преузела место СССР-а у ОУН, уз, наравно, неопходна усклађивања и промену плочица са именима и заставом државе сукцесора. Све остале државе некадашњег СССР-а, осим Украјине и Белорусије – које се сматрају оригинарним чланицама ОУН, прошле су кроз формалну процедуру пријема у чланство ове међународне организације.⁸³

Поред ових компликованих примера из праксе УН-а, може се навести и један пример у коме је до промена у чланству ове организације дошло без већих потешкоћа. Наиме, приликом распада Чехословачке, 1992. године, донета је одлука да ниједна од две новонастале државе неће бити сматрана државом која задржава контунитет заједничке државе. Обе државе поново су прошле кроз процедуру пријема у чланство ОУН-а⁸⁴ и већине њених специјализованих агенција, и на тај начин биле примљене у чланство као потпуно нове чланице, без отварања питања контунитета и сукцесије.⁸⁵

Са друге стране, у случају СФР Југославије, дошло је до озбиљних проблема приликом идентификовања државе која би могла задржати континуитет у УН-у и другим међународним организацијама. Иако је почетни аргумент, заснован на претходно успостављеном прецеденту СССР-а, да би СР Југославија⁸⁶ требала бити сматрана правним наследником СФРЈ-а, са правне тачке гледишта имао смисла, такав став није наишао на подршку међународне заједнице. Суштински, у УН-у и многим специјализованим агенцијама ниједна држава није идентификована као носилац

⁸³ Y. Z. Blum, *Russia Takes Over the Soviet Union's Seat at the United Nations*; in *European Journal of International Law*, vol. III, No. 2, 1992, pp. 354–356; C. F. Amerasinghe, *op. cit.*, p. 112.

⁸⁴ Савет безбедности донео је 8. јануара 1993. године Резолуције 800 и 801 којима је препоручио Генералној скупштини да у чланство УН-а прими Словачку, односно Чешку (UN Doc. S/Res/800 (1993) и UN Doc. S/Res/801 (1993)).

⁸⁵ C. F. Amerasinghe, *op. cit.*, pp. 111–114.

⁸⁶ Односно Србија и Црна Гора, као једине државе које нису напустиле некадашњу федеративну државу.

континуитета, те је било неопходно да свих пет држава које су настале из некадашње СФРЈ (поново) ступе у чланство ових међународних организација. Занимљиво је овде напоменути и приступ међународних финансијских институција према новоствореним постјугословенским државама. У случају ММФ-а, све републике које су настале из бивше СФРЈ постале су „наследници имовине и обавеза“ СФРЈ. На овај начин, „имовина и обавезе“ СФРЈ подељене су међу њима, док је утврђено да је Југославија престала да постоји и престала да буде члан ММФ-а. У IBRD-у преовладао је концепт сукцесије свих нових република, при чему су удели Југославије подељени (не равноправно) међу новим републикама, а нагодба је постигнута по основу заосталих позајмица.⁸⁷

Може се закључити да питање чланства држава у међународним организацијама и њихове сукцесије приликом стварања нових држава, било спајањем више држава у једну државу или стварањем више држава распадом неке веће државе, нимало није једноставно и није униформно решавано. Главни разлог за то треба тражити, нажалост, у политичким интересима који преовладавају над правним аргументима.

⁸⁷ Д. Димитријевић, Сукцесија чланства у Уједињеним нацијама – случај СФР Југославије, *Međunarodni problemi*, vol. LIX, бр. 1, 2007, стр. 71–100; С. F. Amerasinghe, *op. cit.*, pp. 111–113; J. Klabbers, *op. cit.*, pp. 117–119.

IV ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ПУНОПРАВНИХ ЧЛАНИЦА

Чланство у међународној организацији даје држави чланици низ права, али наравно, као рефлексију права, намеће и одређене обавезе. Ова права и обавезе утврђене су, по правилу, конститутивним актом међународне организације, тако да се разликују од организације до организације. Међутим, ипак се могу идентификовати нека права и обавезе која су својствена за све организације.

1. Права чланица

Права чланица могу се уопштено свести на: а) право учешћа у раду организације, укључујући и чланство и учешће у раду органа саме организације; б) право на приступање уговорима закљученим у оквиру организације; в) право на самостално одређивање представника конкретне чланице у међународној организацији; и г) забрану мешања организације у ствари које су у унутрашњој надлежности држава чланица.⁸⁸

а) Све чланице ступају у међународне организације из одређеног интереса, те и смисао чланства у конкретној организацији не може бити остварен без учешћа чланице у раду конкретне организације. Учешће чланица остварује се на два начина: утицајем на састав главних органа и учешћем у раду самих органа организације. Сам начин учешћа, у било ком појавном облику, чланице биће дефинисан консенсуалним путем приликом оснивања, односно накнадног ступања у чланство, организације и то споразумом између будуће чланице и саме организације, односно између оснивача нове међународне организације. Из овог права, као логична последица произлази и право гласа чланице, као и право чланице да учествује у одлучивању о финансијским питањима организације.⁸⁹

б) Многе међународне организације у оквиру своје делатности сачињавају међународне уговоре које подносе на ратификацију и приступање државама. Ови уговори могу се понудити на ратификацију како државама чланицама, тако и нечланицама. Међутим, битно је напоменути да уговори које је израдила нека међународна организација не могу бити затворени за чланице те организације. Под

⁸⁸ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 94–96.

⁸⁹ *Ibid.*, стр. 94.

окриљем ОУН⁹⁰ и СЕ⁹¹ сачињен је огроман број међународних уговора који су понуђени државама на ратификацију или приступање.⁹²

в) Право на самостално одређивање представника у оквиру међународне организације, рефлексивна је суверености држава као најбројнијих чланица међународних организација. Међутим, то право данас имају и друге чланице, као што су међународне организације. Имајући у виду да су чланице у међународним организацијама заступљене преко својих представника – физичких лица, неопходно је да та лица буду уредно опуномоћена да иступају у име те чланице. Некада питање валидности пуномоћја може имати и неке шире последице. Питање ваљаности пуномоћја ретко се поставља у контексту својства конкретног опуномоћеника, већ се оно оспорава у контексту државног органа који је издао то пуномоћје и овластио дато лице да представља државу у конкретној међународној организацији. Пошто пуномоћје најчешће даје влада тиме се, суштински врши признање, односно оспоравање, владе у конкретној држави. Такође, имајући у виду забрану мешања организације у ствари које су у унутрашњој организацији чланица, међународна организација не би смела да испитује законитост владе државе чланице, већ да сагласно начелу ефикасности, као одлучну чињеницу узима питање да ли влада која је издала пуномоћје и стварно врши власт на територији државе чланице. Ипак, досадашња пракса, нарочито она у оквиру ОУН-а, показује да ово правило није увек поштовано. Проблем настаје у тренутку када постоји више „влада“ које имају подељену подршку у самој организацији, где аргументи логике и права, нажалост, углавном уступају место политичким циљевима. Најбољи пример за такву ситуацију била је Република Кина (Тајван), под вођством Чанг Кај Шека, која је све до 1971. године представљала Кину у ОУН-у (иако је у том тренутку више од двадесет

⁹⁰ Као најзначајније можемо набројати: Конвенцију о спречавању и кажњавању злочина геноцида (1948); Међународну конвенцију о спречавању свих облика расне дискриминације (1965); Пакт о грађанским и политичким правима (1966); Пакт о економским, социјалним и културним правима (1966); Конвенцију о укидању свих облика дискриминације жена (1979); Конвенцију против тортуре и других свирепих, нечовечних или понижавајућих казни и поступака (1984); Конвенцију о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица (1990); Конвенцију о правима детета (1989); Конвенцију о правима особа са инвалидитетом (2006); Конвенцију за заштиту лица од присилног нестанка (2006), као и многе друге, види: [Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General: https://treaties.un.org/Pages/ParticipationStatus.aspx?clang=_en](https://treaties.un.org/Pages/ParticipationStatus.aspx?clang=_en), преузето 23.09.2020.

⁹¹ Као најзначајније можемо набројати: Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода (1950); Европска културна конвенција (1954); Европска конвенција о екстрадицији (1957); Европска конвенција о сузбијању тероризма (1977); Европска конвенција о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима (1959); Европска конвенција о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама (1985); Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма (2005); Конвенција Савета Европе о борби против трговине људима (2005), као и многе друге, види: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list>, преузето 23.09.2020.

⁹² В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 94–95.

година фактичку власт над континенталном Кином вршила Народна Република Кина). Резолуцијом 2758 Генералне скупштине УН-а⁹³ од 25.10.1971. године потврђено је да су једини легитимни представници Кине у УН-у, представници Народне Републике Кине, док је представницима Чанг Кај Шека ускраћено то право. Са друге стране, било је и примера када су оспорена пуномоћја представника једине владе у држави. Наиме, на XXIX заседању Генералне скупштине УН-а донета је одлука да пуномоћја представника Јужноафричке Републике не буду прихваћена услед политике апартејда у тој држави.⁹⁴

г) Од настанка модерних држава, њихови односи заснивају се на суверености држава као актера на међународном плану. Сувереност подразумева да су државе слободне да врше власт на својој територији без икакве спољне интервенције. Пре почетка међудржавног организовања какво данас познајемо и стварања међународних јавних организација овакво правило односило се на забрану мешања држава у унутрашње ствари других држава. Међутим, стварањем међународних организација и ступањем у њихово чланство држава остварује један вид сарадње на највишем нивоу и у том циљу чини одређене уступке. Она фактички преноси, мањи или већи, део свог суверенитета на међународну организацију при чему, све ингеренције које нису пренете у надлежност међународне организације остају и даље у домену држава чланица, те постоји забрана мешања организације у ова питања. Велики број међународних докумената и конститутивних аката универзалних и регионалних организација прокламује забрану мешања у унутрашње ствари држава чланица⁹⁵. Као што је већ предочено кроз претходно право, међународне организације се нису увек устручавале од мешања у унутрашње ствари чланица. Највећи опсег мешања у унутрашња права држава чланица, у коме се тежи потпуном ограничењу суверености држава и пребацивању под окриље међународне заштите, јесте област заштите људских права, где се као најбољи пример може навести пример апартејда у ЈАР-у.⁹⁶

⁹³ UN Doc. A/Res/2758 (1971) - *Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations*.

⁹⁴ S. Mathias, S. Trengove, Membership and representation; in: Cogan J. K., Hurd I., Johnstone I., (ed.), *The Oxford Handbook of International Organizations*, Oxford University Press, New York, 2016, pp. 974–976; В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 95–96.

⁹⁵ Чл. 5 ст. 8 Пакта Друштва Народа (1919); чл. 5 и чл. 10 Женевског протокола о мирном решавању међународних спорова (1924); чл. 1 ст. 3 Устава UNESCO-а (1945); чл. 46, чл. 6 ст. 16 и чл. 16 Повеље о оснивању ОАД и др.

⁹⁶ М. Милојевић, Начело немешања у унутрашње послове држава, *Facta Universatis – Law and Politics*, vol. I, бр. 4, 2000, стр. 433–440; В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 95.

2. Обавезе чланица

Поред права, државе чланице имају и одређене обавезе, од којих су назначајније:

а) поштовање конститутивног акта организације и њених осталих прописа; б) учествовање у остварењу функција и задатака организације; в) плаћање чланских доприноса и других обавезних финансијских давања према организацији; и г) обавеза чланице да лојално и у доброј вери испуњава своје дужности према организацији (у оквиру које се могу разложити забрана злоупотребе гласа чланице, поштовање одлука организације и дужност понашања у складу са циљевима организације).⁹⁷

а) Поштовање конститутивног акта међународне организације последица је чињенице да је сваки конститутивни акт, у суштини, настао сагласношћу воља чланица организације. Наиме, приликом оснивања организације оригинарне чланице усвајају конститутивни акт у форми уговора (независно од тога који ће наслов акт носити у конкретном случају), док чланице које касније ступају у чланство организације прихватају овај акт на начин предвиђен својим интерним актима (ратификацијом код држава, односно актом формалне потврде код међународних организација). У овом случају ради се о институту насталом под окриљем грађанског права, који је касније своју примену пронашао и на пољу међународног права – начелу *pacta sunt servanda*. Овај принцип нема исту примену у унутрашњем и међународном праву. На међународном плану не постоји неки врховни ауторитет који би могао наметнути страни уговорници поштовање уговора или евентуално користио принуду у случају непоштовања преузетих обавеза. У случају непоштовања конститутивног акта од стране неке чланице, једино би надлежни органи конкретне организације могли предузети неку меру из своје надлежности. Међутим, како је међународна организација заснована, као и сваки други уговорни однос, на консенсуалности воља страна уговорница, логично је да свака чланица која ратификује или потврди конститутивни акт неке организације има озбиљну намеру да такав акт и поштује.⁹⁸

б) Као логична последица претходне обавезе произлази и обавеза учествовања у остварењу функција и задатака из делокруга организације. Наиме, како свака чланица приликом доношења одлуке да ступи у чланство неке организације и проласка кроз процедуру пријема, изражава своју озбиљну намеру да учествује у раду организације, логично је да та чланица самим ступањем у чланство преузима и обавезу да се посвети

⁹⁷ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 96–97; Д. Лапаш, *op. cit.*, стр. 40.

⁹⁸ Б. Јанковић, З. Радивојевић, *op. cit.*, стр. 359–363.

остваривању циљева којима организација тежи. Велики број конститутивних аката међународних организација садржи одређену општу одредбу у којој дефинише принципе и циљеве организације⁹⁹, тако да државе чланице имају дужност да предузимају све неопходне кораке у том правцу. На пример, Повеља УН намеће обавезу свим чланицама да пружају ОУН сваку помоћ у ма којој акцији коју би она преузела према Повељи, уз забрану пружања помоћи ма којој држави против које је ОУН предузела превентивне или принудне мере¹⁰⁰. Надаље, као својеврсно разрађивање ове обавезе, чланице имају и дужност извршавања одлука Савета безбедности, у складу са Повељом¹⁰¹, при чему је она и посебно наглашена у глави VII Повеље, која се тиче претње миру, повреде мира и дела агресије, где се прокламује: *„Мере потребне за извршење одлука Савета безбедности у циљу одржања међународног мира и безбедности предузимају сви чланови Организације Уједињених нација или само неки, како то Савет безбедности одреди. Ове одлуке извршују чланови Организације Уједињених нација како непосредно, тако и дејствујући кроз одговарајуће међународне установе чији су они чланови. Чланови Организације Уједињених нација узајамно ће један другог потпомагати у извршавању мера усвојених од Савета безбедности“*¹⁰².“ У овом контексту, чланице имају и обавезу да ставе на располагање Савету безбедности оружане снаге, помоћ и олакшице, сагласно правилима из Повеље. Додатно, Повеља утврђује обавезу чланицама да предузимају сваку заједничку и појединачну акцију и сарадњу у области привредне и социјалне кооперације, а ради остваривања следећих циљева: *„а) побољшање животних услова, пуно запослење и развитак привредног и социјалног напретка; б) решавање међународних привредних, социјалних, здравствених и сличних проблема и међународну културну и васпитну сарадњу; в) свеопште поштовање и заштиту права човека и основних слобода за све без разлике расе, пола, језика или вере.“*¹⁰³

в) За постојање и рад било ког ентитета *conditio sine qua non* јесте финансијски аспект. Исти је случај и са међународним организацијама у оквиру којих је неопходно да чланице учествују у буџету, уредно подмирују чланске доприносе и друга обавезна финансијска давања према организацији. Одлуку о буџету организације и висини доприноса доноси надлежни орган организације, према процедури прописаној интерним

⁹⁹ Као пример могу се навести: Глава I Статута СЕ, Глава I Повеље УН, Глава II Повеље ОАД, члан I Устава UNESCO-а, као и многи други.

¹⁰⁰ Члан 2 ст. 5 Повеље Уједињених нација.

¹⁰¹ Члан 25 Повеље Уједињених нација.

¹⁰² Чланови 48 и 49 Повеље Уједињених нација.

¹⁰³ Чланови 55 и 56 Повеље Уједињених нација.

актима организације. На пример, Повеља прописује да буџет ОУН разматра и одобрава Генерална скупштина ОУН, док трошкове Организације носе њени чланови, на начин како овај орган то расподели¹⁰⁴. У оквиру СЕ, усвајање буџета организације јесте у належности Комитета министара, који двотрећинском већином гласова присутних представника који гласају усваја овај акт¹⁰⁵. Међутим, када се говори о овој обавези чланица, може се десити да организација, пре свега из разлога политичке природе, одлучи да некој чланици „опрости“ дуговање чланских доприноса и/или да донесе одлуку којом се конкретна чланица обавезује да плати аликвотни део доприноса.¹⁰⁶

г) Обавеза чланице да лојално и у доброј вери испуњава своје дужности према организацији подразумева да држава у свим својим делањима иступа *bona fides*. Као што је већ напоменуто, иступање чланице према организацији на овакав начин подразумева забрану злоупотребе гласа чланице, поштовање одлука организације и дужност понашања у складу са циљевима организације. У првом реду неопходно је да чланица приликом коришћења једног од својих основних права у организацији, права гласа, користи ово право на начин којим ће погодовати испуњењу задатака организације. Забрањена је употреба права гласа чланице са било којом другом побудом, као и опструирање гласања на било који начин. Такође, у духу ове обавезе, неопходно је да свака чланица брижљиво извршава све одлуке донете од стране надлежних органа организације. Међутим, неопходно је нагласити да не постоји организација која има посебне органе задужене за извршавање одлуке, те испуњење ове обавезе чланице лежи искључиво на њој самој (осим евентуално код колективних мера које се предузимају само у крајњој нужди, као на пример, код мера прописаних главом VII Повеље). Дужност делања чланица у доброј вери подразумева и обавезу чланице да увек поштује циљеве организације и да се уздржава од било каквог чињења које је супротно тим циљевима.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Члан 17 Повеље Уједињених нација.

¹⁰⁵ Члан 20(д) Статута Савета Европе.

¹⁰⁶ Н. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 122.

¹⁰⁷ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 96–97.

V СПЕЦИФИЧНИ ОБЛИЦИ ЧЛАНСТВА

Тенденција је да што већи број потенцијалних кандидата ступи у пуноправно чланство међународне организације. Међутим, понекад ово није могуће из разлога најразличитије природе, тако да је пракса изнедрила специфичне облике чланства у међународним организацијама, и то: придружене чланице, делимичне чланице и посматраче.

1. Придружене чланице

Врло је тешко одредити које се све чланице могу подвести под овакав вид непуноправног чланства у међународној организацији, с обзиром на врло различиту праксу. У периоду након Другог светског рата, овакав статус углавном су имале колоније и друге територије без пуног суверенитета. Након стицања пуног суверенитета, добар део оваквих територија најпре је настављао своје чланство и даље у својству придружене чланице да би касније постале пуноправне чланице те организације. Значај придруженог чланства овог типа изгубио је на значају нестанком колонија, али се данас јављају други видови придруженог чланства.

Положај придружених чланица дефинисан је конститутивним актом организације и он нужно подразумева смањени обим права у односу на пуноправне чланице, што се углавном манифестује кроз ускраћивање права гласа придруженим чланицама или ускраћивања права на учешће у раду одређених органа¹⁰⁸.

Као пример организације која познаје придружено чланство можемо навести СЗО, а такав статус у овој организацији данас имају Порторико и Токелау.¹⁰⁹ У конститутивном акту СЗО предвиђено да придружене чланице имају следећа права:¹¹⁰ (1) право на учешће, без права гласа, у заседањима Скупштине СЗО и њених главних комитета; (2) право на учешће и гласање у појединим осталим комитетима и подкомитетима СЗО; (3) право предлагања тема за агенду Скупштине СЗО; (4) право на равноправно добијање са осталим члановима свих обавештења, докумената, извештаја и материјала; (5) право на једнако учешће са пуноправним чланицама у процесу сазивања специјалних седница Скупштине СЗО; (6) право на предлагање Одбору СЗО и учешће у расправљању. Међутим, без права на чланство у Одбору СЗО; (7) иако имају исте обавезе

¹⁰⁸ На пример, док је СР Немачка била под контролом (окупацијом) савезничких сила, након Другог светског рата, имала је статус придружене чланице СЕ, тако да није била заступљена у Комитету министара.

¹⁰⁹ World Health Organization, *Basic documents, Annex 1 of the Constitution – Members of the World Health Organization*, Geneva, 2020, pp. 227–231.

¹¹⁰ World Health Organization, *Basic documents, Rights and Obligations of Associate Members and Other Territories*, Geneva, 2020, pp. 21–22.

као пуноправне чланице, у поступку обрачунавања доприноса, има се у виду ограничени опсег њихових права.¹¹¹

И ОЕЕС (претеча ОЕСД-а) је омогућавала Канади и САД придружени статус, будући да оне нису биле европске државе. Ове државе слале су посматраче на заседања органа ове организације и добијале су релевантна документа организације, али без пуноправног чланства у њој. Тек након промена у организацији и усвајања новог конститутивног акта, 1961. године створена је нова организација – ОЕСД, чије су оригинарне (и наравно, пуноправне) чланице, поред европских држава, постале и Канада и САД.¹¹²

У новије време, придружено чланство или статус врло сличан придруженом чланству даје се покретима за ослобођење, владама у изгнанству и ентитетима приватног сектора.¹¹³

2. Делимичне чланице

Овакав вид учешћа у чланству међународних организација подразумева да државе јесу пуноправне чланице појединих органа конкретне организације, док, са друге стране нису у пуноправном чланству међународне организације као такве. Најчешће се овакав специфичан облик чланства примењивао у оквиру система ОУН, где поједине државе, пре свега из разних политичких разлога, нису хтеле у датом тренутку да ступе у пуноправно чланство ОУН. На пример, Швајцарска која је у чланство ОУН ступила тек 2002. године, била је још од 1948. године уговорница Статута Међународног суда правде, а од 1971. године и члан Економске комисије за Европу.

Делимично чланство среће се и на регионалном нивоу. СЕ, као једна од две највеће регионалне организације на тлу Европе, допушта делимично чланство, кроз могућност да држава делује у Парламентарној скупштини, али без учешћа у раду Комитета министара СЕ. Такође, и конститутивни акт ОЕСД-а предвиђа могућност да организација позове државу нечланицу да учествује у неким активностима организације.¹¹⁴

¹¹¹ Н. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 125–128; J. Klabbers, *op. cit.*, pp. 111–112; В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 107.

¹¹² А. Elkin, The Organization for European Economic Cooperation, its structure and powers, *European Yearbook*, vol. IV, 1956, pp. 97–150; <https://www.oecd.org/about/history/>, преузето 23.09.2020.

¹¹³ Н. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 126.

¹¹⁴ Чл. 12 ц Конвенције о Организацији за економску сарадњу и развој, <https://www.oecd.org/general/conventionontheorganisationforeconomicco-operationanddevelopment.htm>, преузето 23.09.2020.

Интересантно је поменути учешће Норвешке у Међународној агенцији за енергију (IEA). Како је ова организација устројена од стране држава увозница нафте, Норвешка као велики извозник нафте није могла да постане пуноправна чланица ове организације. Из тог разлога, постигнут је договор да ће Норвешка имати сва права и обавезе прописане у оквиру прва четири поглавља конститутивног акта ове организације, док у односу на остатак овог акта неће имати никава права и обавезе.¹¹⁵

Као што се може приметити, делимично чланство пружа један флексибилан вид учешћа у раду међународних организација, омогућавајући државама нечланицама да учествују у раду појединих органа међународне организације, у заједничком интересу заинтересоване државе и конкретне организације. Са друге стране, чланице са оваквим специфичним статусом имају слабији положај у односу на пуноправне чланице међународне организације.¹¹⁶

3. Посматрачи

Поред пуноправних, придружених и делимичних чланица, у већини међународних организација државама и другим ентитетима допушта се овакав специфичан вид чланства. Статус посматрача, поред држава може се признати и међународним јавним организацијама, приватним организацијама, па у неким случајевима чак и појединцима. Ови субјекти не налазе се у чланству међународне организације, било зато што то не желе или из неког разлога не могу ступити у њено чланство, али ипак, у одређеној мери, узимају учешће у раду организације. Иако израз „посматрачи“ наводи на закључак да се овде ради о ентитетима који имају само пасивну улогу у раду организације, пракса показује да је реалност мало другачија. Неретко, посматрачи у међународним организацијама учествују врло активно у њиховом раду, наравно, без права гласа, и на тај начин дају допринос раду међународних организација.¹¹⁷

Када је у питању статус посматрача, уочљиво је да је пракса доста различита, чему доприносе два фактора. Први је велика шареноликост субјеката који имају статус посматрача, а други су различите околности под којима ови субјекти стичу и уживају овакав статус у некој међународној организацији.¹¹⁸

¹¹⁵ R.H. Lauwaars, Some institutional aspects of the International Energy Agency, *Netherlands Yearbook of International Law*, vol. XII, 1981, pp. 113–145.

¹¹⁶ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 128–130.

¹¹⁷ E. Suy, The Status of Observers in International Organization, *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*, vol. CLX, 1978, pp. 83–84; H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 131; Д. Лапаш, *op. cit.*, стр. 54.

¹¹⁸ *Ibid.*

Права и обавезе посматрача разликује се од организације до организације, па негде чак и од посматрача до посматрача. Ова питања, по правилу, су регулисана споразумом о пријему конкретног ентитета у организацију у својству посматрача. У начелу, постоје две главне карактеристике заједничке свим посматрачима: они имају приступ заседањима појединих или свих органа организације и никада немају право гласа. Код јавних заседања чини се да присуство посматрача није од неког значаја, али, као што је већ напоменуто, само посматрачи имају могућност да кроз овакав свој статус презентују идеје делегатима пуноправних чланица и на тај начин утичу на одлуку која ће бити донета. Са друге стране, постоје и примери тзв. „тихих посматрача“, који само присуствују заседањима, али без права да учествују у дебати. У сваком случају, правило је да посматрачи присуствују неформалним састанцима са представницима пуноправних чланица, на којима итекако могу имати утицај на одлуке организације.¹¹⁹

Некада се статус посматрача даје државама (или другим ентитетима) као својеврсна претходница пуноправном чланству у некој организацији. Међутим, имајући у виду да посматрачи по правилу немају обавезу финансијског доприноса буџету организације, као и политичке разлоге, на признавање оваквог статуса при некој организацији не гледа се увек благонаклоно од стране пуноправних чланица, које углавном личне интересе стављају изнад интереса међународне организације. У суштини, правни положај посматрача уређује се на *ad hoc* основи тако да ће он зависити од договора између међународне организације и конкретног ентитета који претендује на позицију посматрача у оквиру међународне организације или неког њеног органа.¹²⁰

У пракси се среће пет категорија ентитета који могу имати статус посматрача, и то: државе, покрети отпора који се залажу за независност, међународне организације јавног права, субјекти приватног права и појединци. Ипак, не може се са сигурношћу рећи да се сви посматрачи могу подвести под неку од ових категорија.¹²¹

Примера ради, Малтешки витешки ред има статус сталног посматрача при многим међународним организацијама и специјализованим агенцијама ОУН, као и дипломатске односе на амбасадорском нивоу са ЕУ.¹²² Статус посматрача са правом да учествује у раду Генералне скупштине, као и на међународним конференцијама које организује

¹¹⁹ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 132–149; J. Klabbers, *op. cit.*, pp. 112–114.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ *Ibid.*

¹²² Малтешки витешки ред има статус сталног посматрача у оквиру ОУН, ФАО, УНЕСКО, СЗО, СЕ, АУ, МКЦК и у многим другим међународним организацијама и специјализованим агенцијама; <https://www.orderofmalta.int/diplomatic-activities/multilateral-relations/>, преузето 05.07.2020.

Скупштина и други органи УН-а, признат је и Ватикану. Резолуцијом 58/314 Генералне скупштине УН-а усвојене на њеном LVIII заседању 01. јула 2004. године, Ватикану су призната, између осталих, следећа права: да учествује у расправи пред Генералном скупштином; да се пријави за реч као први говорник након што све пуноправне чланице УН-а заврше своја излагања; право на реплику; право да сву комуникацију везану за конкретно заседање обавља непосредно, без посредника, као и друга права. Са друге стране резолуцијом се изричито указује да Ватикан нема право гласа, нити право да предлаже своје кандидате у Генералној скупштини.¹²³

Занимљиво је овде напоменути Швајцарску, која је све до 2002. године и ступања у пуноправно чланство УН-а имала својство посматрача у овој организацији. Наиме, након Другог светског рата и оснивања ОУН-а, Швајцарска влада заузела је став да неће ступити у чланство ОУН-а,¹²⁴ због своје сталне неутралности. Швајцарска је овакав свој статус (као и своју традиционално неутралну позицију) посебно користила у време Хладног рата, када је као својеврстан медијатор иступала на неформалним састанцима између страна које су ограничиле или у потпуности прекинуле дипломатске односе. Међутим, Швајцарска је, стицањем статуса посматрача у УН-у 1946. године, утрла пут многим државама које због блоковске поделе света и права вета сталних чланица у Савету безбедности нису могле да ступе у чланство УН-а. Тако да су многе државе које су имале жељу да накнадно ступе у чланство ове организације, а биле су из политичких разлога блокиране у Савету безбедности, стицале статус посматрача, све до пуноправног чланства. У супротном, статус посматрача у УН-у остао би резервисан само за државе које не желе да ступе у пуноправно чланство организације или за оне које не испуњавају све услове за чланство.¹²⁵

¹²³ UN Doc. A/Res/58/314 (2004) - *Participation of the Holy See in the work of the United Nations*;

¹²⁴ Швајцарска се налазила у чланству ДН, али уз специјални изузетак од обавезе да учествује војним акцијама до којих може доћи на иницијативу ДН, а сагласно Пакту.

¹²⁵ A. G. Mower, *Observer Countries: Quasi Members of the United Nations*, *International Organization*, vol. XX, No. 2, 1966, pp. 271–282.

VI ОГРАНИЧЕЊЕ ЧЛАНСКИХ ПРАВА

Уколико не поштују своје обавезе, чланице међународне организације подлежу својеврсној дисциплинској одговорности која се манифестује кроз ограничење одређених чланских права. Ова ограничења, по правилу, предвиђају се конститутивним актом међународне организације и погађају права чланица пропорционално обиму кршења обавеза.

Иако је и у овом домену регулатива разуђена, начелно код кршења обавеза од стране чланице, организације примењују следеће видове санкција: суспензију права гласа из финансијских разлога, суспензију чланских права и повластица и искључење¹²⁶ из међународне организације.¹²⁷ Увођење овакавог ограничења чланских права представља вид притиска на чланицу да се понаша сагласно одредбама општих аката међународне организације.

С обзиром на начин примене, могу се разликовати два облика суспензије - аутоматска суспензија и тзв. пермисивна суспензија. Када до наступања суспензије долази без икакве посебне одлуке било ког органа међународне организације тада се може говорити о аутоматској суспензији. Код другог вида суспензије, одређени орган организације, на основу неког пропуста конкретне чланице, располаже правом да суспендује чланска права. Код пермисивне суспензије постоји дискреционо овлашћење надлежног органа међународне организације, при чему он може одлучити да суспензију и не изрекне, уколико она не би била целисходна за организацију или државу чланицу. Иако је аутоматска суспензија са аспекта економичности рационалнија, она није погодна у ситуацијама које су спорне или нејасне. Наиме, чак и када су унапред прописани услови за суспензију, може доћи до несагласности да ли су ти услови испуњени или нису, а пошто не постоји орган који би донео коначан суд о тој околности, то може изазвати кризу у раду и функционисању међународне организације.

Најчешће се суспензија повезује са кршењем финансијских обавеза које чланица има према међународној организацији (када је по правилу суспензија аутоматска), али до суспензије може доћи и услед кршења других обавеза чланице, као што је неизвршавање одлука организације или непоштовање одредаба конститутивног акта (када се редовно предвиђа пермисивна суспензија). Када је у питању укидање суспензије,

¹²⁶ Како је искључење из међународне организације вид престанка чланства, ово питање биће обрађено у наредној глави, док се у наставку ове главе говори о суспензији права које чланица ужива у међународној организацији.

¹²⁷ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 100.

логичан је закључак да ће до тога доћи када чланица испуни обавезе које су биле разлог оваквог вида ограничења чланских права. Уколико је примењена аутоматска суспензија, до њеног престанка морало би и доћи по аутоматизму, односно самим испуњењем конкретне обавезе чланице. Са друге стране, уколико се ради о пермисивној суспензији, потребна је барем декларативна одлука надлежног органа међународне организације о престанку суспензије.¹²⁸

1. Суспензија права гласа из финансијских разлога

Главни извор финансирања међународних организација јесу финансијски доприноси чланица. Без њих, организација не би могла да организује свој рад, спроводи у дело своје планове нити да својим чланицама омогући уживање права која им, сагласно конститутивном акту организације, припадају. Упркос томе, чланице доста често крше ову обавезу. У неким случајевима може доћи до „опроста“ дуговања од стране организације, уколико чланица докаже постојање оправданих разлога због којих није могла испунити своје финансијске обавезе.¹²⁹

Као пример ове суспензије може се навести суспензија права гласа у Генералној скупштини ОУН, односно тзв. „мала суспензија“ предвиђена чланом 19 Повеље. Овим чланом предвиђено је да: *„Члан Организације Уједињених нација који је у застоју са плаћањем свог финансијског доприноса Организацији неће имати право гласа у Генералној скупштини ако је износ неплаћеног доприноса раван износу или превазилази износ доприноса који је дотични члан био дужан платити за последње две пуне године. Генерална скупштина може међутим одобрити том члану да гласа, ако је убеђена да је ово пропуштање плаћања настало под условима који су ван његове контроле.“*¹³⁰ У овом случају ради се о аутоматској суспензији права гласа, с тим да држава губи право гласа само у пленарном органу, док она несметано може наставити све своје активности у другим органима. Други део ове одредбе дозвољава Генералној скупштини да омогући чланици гласање у овом органу, уколико је неплаћање чланских доприноса проузроковано оправданим разлозима.¹³¹

И у СЕ може бити изречена санкција услед неплаћања чланских доприноса од стране чланице. Статут СЕ у овој ситуацији предвиђа изрицање пермисивне суспензије.

¹²⁸ В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 101–103.

¹²⁹ К. D. Magliveras, *op. cit.*, pp. 96–97.

¹³⁰ Члан 19 Повеље Уједињених нација.

¹³¹ J. Makarczyk, *Legal Basis for Suspension and Expulsion of a State from an International Organization*, *German Yearbook of International Law*, vol. XXV, 1982, pp. 478–479.

Чланом 9 Статута прописано је да: „Комитет министара може суспендовати право представљања у оквиру Комитета и Парламентарне скупштине члану који не испуњава своје финансијске обавезе током периода у коме те обавезе остају неиспуњене.“¹³²

Тумачењем ове одредбе може се закључити да је Комитету министара СЕ дата могућност, али не и обавеза, да ограничи право гласа оној чланици која није ревносна у испуњавању својих финансијских обавеза према организацији и то све до тренутка када те обавезе испуни. Како је у овом случају потребна одлука Комитета министара, аналогијом се долази до закључка да и одлука о престанку суспензије морати бити донета од стране овог органа.

2. Суспензија чланских права и повластица

Начелно овакав вид суспензије погађа она права која се тичу учествовања чланице у доношењу одлука организације. Као најблажа и најчешћа последица суспензије предвиђа се ускраћивање чланици права гласа, уз могућност да учествује у дискусији која претходи гласању. Као тежи вид суспензије предвиђена је забрана учествовања у раду органа у целости, док се као најоштрији вид суспензије прокламује потпуно обустављање свих права чланице. На овај начин чланица под суспензијом налази се у положају неповољнијем чак и у односу на нечланице, јер има само обавезе, без икаквих права. Како се овде ради о својеврсним репресивним мерама, логично је закључити да ће надлежни органи међународне организације овакву могућност користити врло рестриктивно.¹³³

Што се тиче суспензије чланских права и повластица у оквиру ОУН, за разлику од Пакта ДН, Повеља предвиђа ту санкцију због кршења обавеза прокламованих овим конститутивним актом. Члан 5 Повеље предвиђа да ову суспензију изриче Генерална скупштина одлуком усвојеном двотрећинском већином гласова, а на предлог Савета безбедности. Суспензија чланских права и повластица изриче се држави против које је Савет безбедности предузео привремене или принудне мере. Само Савет безбедности може „вратити“ суспендована права чланици. Важно је указати да се овде не ради о искључењу чланице, већ само о суспензији њених права и повластица (на пример, да буде представљена и да расправља пред органима ОУН, да учествује у гласању пред њима и друго). То значи да чланица и даље има све обавезе које проистичу из чланства

¹³² Члан 9 Статута Савета Европе.

¹³³ G. Droebe, *Membership in International Organizations*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2020, pp. 198–199; В. Димитријевић, О. Рачић, *op. cit.*, стр. 102.

у овој организацији, али да нема могућност уживања нити једног права и/или повластице које произлази из чланства у ОУН (осим евентуално права да се повуче из чланства). До данас суспензија из члана 5 Повеље није примењена ни против једне државе. Међутим, постоји случај у коме је дошло до суспензије права у једном помоћном телу Генералне скупштине. Наиме, 2011. године, Генерална скупштина донела је резолуцију о суспензији чланства Либије у Савету за људска права УН¹³⁴ услед озбиљног и систематског кршења људских права од стране ове државе.¹³⁵

И конститутивни акт ЕУ предвиђа могућност суспензије чланских права и повластица чланице у случају ризика да вредности Уније из члана 2 УЕУ буду повређене, односно у случају вршења повреде ових вредности. Овај поступак прописан је чланом 7 УЕУ и подразумева двостепени механизам. Првим ставом чл. 7 УЕУ прописано је да на предлог трећине држава чланица, Европског парламента или Европске комисије, Савет може већином од четири петине својих гласова (без учешћа чланице које је учинила наводне повреде), након прибављања сагласности Парламента, донети одлуку да постоји ризик да вредности ЕУ буду повређене од стране чланице. Пре доношења одлуке, Савет ће позвати државу која наводно врши повреде да се изјасни. Уколико изјашњење државе чланице није задовољавајуће, отвара се простор за примену наредног става члана 7 УЕУ. Овај став даје овлашћење Европском савету (без учешћа представника државе која наводно врши повреду) да једногласном одлуком утврди постојање озбиљног кршења вредности на којима почива Унија. Овакву одлуку Европски савет доноси на предлог трећине држава чланица или Комисије, након прибављања сагласности Европског парламента. Након што Европски савет донесе овакву одлуку, Савет може, квалификованом већином, одлучити да суспендује одређена права чланице која врши овакве повреде, укључујући и право гласа у Савету. Међутим, приликом примене овог механизма, Савет мора узети у обзир утицај овакве одлуке на физичка и правна лица из конкретне државе чланице. Иако је овај механизам уведен у систем ЕУ (ЕЗ) пре више од две деценије, дуго времена није било потребе за његовом применом. Међутим, недавно,

¹³⁴ UN Doc. A/Res/65/265 (2011) - *Suspension of the rights of membership of the Libyan Arab Jamahiriya in the Human Rights Council*;

¹³⁵ H. Kelsen, *The Law of the United Nations – A Critical Analysis of its Fundamental Problems*, Stevens & Sons Limited, London, 1951, pp. 712–714. S. Mathias, S. Trengove, *op. cit.*, p. 980.

овај механизам покренут је два пута (2017. против Пољске и 2019. против Мађарске),¹³⁶ али су оба та поступка у фази из става 1 члана 7 УЕУ.¹³⁷

¹³⁶ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2020-0032_EN.html, преузето 27.09.2020. године.

¹³⁷ A. Kaczorowska, *op. cit.*, pp. 67–68; M. Coli, Article 7 TEU: From a Dormant Provision to an Active Enforcement Tool?, *Perspectives on Federalism*, vol. X, No. 3, 2018, pp. 275–278.

VII ПРЕСТАНАК ЧЛАНСТВА

До престанка чланства у међународној организацији може доћи на четири начина: иступањем чланице из чланства међународне организације, искључењем чланице из чланства од стране саме међународне организације, губљењем својства чланице и престанком постојања међународне организације.

1. Иступање

Највећи број конститутивних аката допушта иступања из чланства међународне организације.¹³⁸ По правилу, неопходно је да чланица која жели да иступи из чланства о својој намери обавести надлежни орган организације, и након протеча одређеног временског периода престаће њено чланство. Овај временски оквир се прописује конститутивним актом организације. На пример, првим чланом Пакта Друштва народа било је предвиђено да свака чланица може иступити из Друштва, под условом да је испунила све своје међународне обавезе и све своје обавезе из Пакта, уз најаву своје интенције да напусти Друштво у року од две године.

Занимљиво је поменути иступање САД-а (1984) и Уједињеног Краљевства (1985) из UNESCO-а, што је у одређеној мери ослабило ову организацију јер је услед тога њен буџет смањен за око 30 процената. Наиме, ова иступања уследила су након вишегодишње критике UNESCO-вих програма и начина управљања том организацијом. Обе државе поново су ступиле у чланство организације – Уједињено Краљевство 1997. године и САД 2003. године. Интересантно је да су након овога САД поново иступиле из UNESCO-а. Наиме, ова држава је октобра 2017. године издала званично саопштење да од 31.12.2018. године иступа из чланства ове организације, као и да изражава жељу да задржи статус државе посматрача – нечланице.¹³⁹

Треба поменути и пример Грчке која је 1969. године иступила из Савета Европе. Међутим, то иступање није било од неког великог утицаја на снагу организације, имајући у виду тадашњу тоталитаристичку власт у овој држави.¹⁴⁰

И важећи конститутивни акт ЕУ предвиђа могућност иступања државе чланице из те организације. Чл. 50 УЕУ допушта такву могућност и регулише процедуру и

¹³⁸ Као примери могу се навести: чл. 2 ст. 6 Устава UNESCO, чл. 1 ст. 5 Устава МОР и чл. 19 Устава ФАО.

¹³⁹ <https://www.state.gov/the-united-states-withdraws-from-unesco/>, <https://www.un.org/unispal/document/the-united-states-withdraws-from-unesco-us-department-of-state-press-release/>, преузето 05.07.2020. године

¹⁴⁰ K. Magliveras, *Withdrawal from the League of Nations Revisited*, *Dickinson Journal of International Law*, vol. X, 1991, pp. 25–71; C. F. Amerasinghe, *op. cit.*, pp. 117–119; H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 99–101.

последнице иступања.¹⁴¹ Анализом члана 50 УЕУ, може се закључити да држава чланица има слободу да иступи из Уније, те да се таква одлука доноси од стране државе чланице, сагласно њеним унутрашњим прописима. Након што донесе одлуку о иступању из Уније, држава чланица је дужна да о тој намери обавести Европски савет, који ће дати смернице Унији за преговарање и закључење споразума са државом која жели да иступи из чланства. Преговори о иступању воде се у складу са чл. 218. ст. 3. УФЕУ.¹⁴² Након утврђивања садржаја споразума о иступању, који обавезно укључује модалитете за иступање и оквир будућих односа чланице која жели да иступи из ЕУ, њега у име Уније закључује Савет, одлучујући квалификованом већином,¹⁴³ након добијања сагласности Европског парламента. Надаље, прописано је да ће даном ступања на снагу споразума о иступању на конкретну државу престати да се примењују оснивачки уговори ЕУ или, ако не дође до закључења таквог споразума, протеком рока од две године од дана достављања обавештења државе чланице о намери да иступи из чланства ЕУ. Овај двогодишњи рок могуће је продужити једногласном одлуком Европског савета, у договору са државом чланицом која жели да иступи. Наравно, прописано је да члан Европског савета и Савета из чланице која жели да иступи неће учествовати у расправама нити у гласању о одлукама које се тичу иступања. На крају, члан 50 УЕУ прописује и могућност да држава која је иступила из чланства поново постане чланица ЕУ, али сагласно поступку за пријем нових држава чланица из члана 49 УЕУ.¹⁴⁴

Када се говори о иступању државе чланице из ЕУ, неопходно је осврнути се на случај Брегзит-а.¹⁴⁵ Британска премијерка Тереза Меј доставила је 29. марта 2017. обавештење ЕУ,¹⁴⁶ сагласно члану 50 УЕУ, о намери своје државе да иступи из ове

¹⁴¹ C. Hilion, *Leaving the European Union, the Union way: A legal analysis of Article 50 TEU*, *SIEPS European Policy Analysis*, No. 8, 2016, p. 1.

¹⁴² Члан 218. став 3. УФЕУ: „Комисија, или високи представник Уније за спољне послове и безбедносну политику када се предвиђени споразум искључиво или претежно односи на заједничку спољну и безбедносну политику, подноси препоруке Савету, који доноси одлуку којом се одобрава започињање преговора, и, у зависности од предмета предвиђеног споразума, именује преговарача или шефа преговарачког тима Уније.“, преузето са интернет презентације Министарства за европске интеграције Републике Србије 14.06.2020. https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/ugovor_eu.pdf.

¹⁴³ У овом случају квалификована већина се одређује као најмање 72% чланова Савета који представљају државе чланице учеснице које обухватају најмање 65% становништва ових држава.

¹⁴⁴ За текст УЕУ и УФЕУ види: *Official Journal of the European Union* C 326/1 и Europa-Institut of Saarland University. *European Law – Selected documents concerning South Eastern Europe*, Saarbrucken, 2015, pp. 11–171.

¹⁴⁵ Етимолошки гледано овај термин настао је спајањем енглеских речи *British* („британски“) и *Exit* („излазак“) и подразумева покрет за излазак Уједињеног Краљевства из ЕУ.

¹⁴⁶ Овакво обавештење уследило је након што је британски парламент овластио премијерку да упути званично обавештење Савету, *European Union (Notification of Withdrawal) Act 2017*, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/9/contents/enacted>, преузето 06.07.2020.

организације.¹⁴⁷ Пре одлуке британског парламента, грађани су плебисцитом исказали своју вољу да Велика Британија иступи из ЕУ. На референдуму одржаном 23. јуна 2016. године 51,9% грађана се изјаснило за иступање из ЕУ, а 48,1% је гласало против.¹⁴⁸ Након скоро трогодишњих преговора ова држава је и формално иступила из чланства ЕУ 31. јануара 2020. године.¹⁴⁹

Са друге стране, конститутивни акти појединих међународних организација не садрже никакве одредбе о иступању из чланства.¹⁵⁰ Међутим, у пракси је у већем броју случајева долазило до иступања из чланства и таквих међународних организација иако њихови конститутивни акти нису садржали изричите одредбе о праву чланице да иступи из организације.

Као пример за то може се навести ОУН. Иако је право на иступање из организације експлицитно наведено у конститутивним актима већег броја специјализованих агенција, у самој Повељи ОУН ово право изричито се не предвиђа.¹⁵¹

Приликом оснивања ОУН, о могућности иступања из чланства организације водиле су се широке дискусије. Како је предлог усвојен на Конференцији у Дамбартон Оксу остао без икакве одредбе о иступању из организације која је била у настајању, Конференција у Сан Франциску покренула је ову тему, сматрајући да је то питање намерно заобиђено у Дамбартон Оксу, како би се избегле мањкавости Друштва народа и његовог Пакта. Наиме, као што је већ споменуто у овом раду, Пакт ДН садржао је овакву одредбу, која је у пракси врло често коришћена (чак 16 чланица иступило је из ДН). Већински је заузет став да би експлицитна одредба о могућности иступања из организације ослабила ОУН, подстичући на тај начин идеју о напуштању ове организације. Супротно овим аргументима, постојала су и гледишта да Повеља неће имати довољан број ратификација уколико чланство буде било трајно и без могућности иступања.

Као интересантна историјска иронија може се навести да је један од главних заговорника идеје о уношењу одредбе о иступању у Повељу УН био СССР, и то са навођењем примера из тадашњег совјетског устава у коме је прокламовано право сваке

¹⁴⁷ J. Odermatt, Brexit and International law: Disentangling Legal Orders, *Emory International Law Review*, vol. XXXI, 2017, p. 1051.

¹⁴⁸ Делегација Европске уније у Републици Србији, *Појмовник ЕУ*, Београд, 2018, стр. 27.

¹⁴⁹ https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en#tab-0-0, преузето 10.06.2020

¹⁵⁰ Овакву одредбу не садрже конститутивни акти УН, СЗО, ASEAN и других организација, док је рецимо оваква одредба унета у конститутивни акт UNESCO-а 1954. године, а у конститутивни акт ЕУ (ЕЗ) тек усвајањем Лисабонског уговора (ступио на снагу 2009. године)

¹⁵¹ У оквиру специјализованих агенција УН-а, пре 1987. године укупно до повлачења из чланства дошло је у 46 случајева.

државе чланице СССР-а да својом вољом иступи из ове федеративне државе. Као резултатат напред изнетих супротстављених гледишта усвојена је декларација о тумачењу којом је прокламовано да уколико чланица сматра да треба иступити из чланства услед „изузетних околности“ и жели да остави терет очувања међународног мира и безбедности осталим чланицама, Организација нема за циљ да приморава чланове да настављају сарадњу са Организацијом. Међутим, нигде није наведено које су то „изузетне околности“ које би оправдале иступање из организације, као ни то који би орган ОУН евентуално одлучивао о постојању таквих околности. Овакав став наводи на закључак да је оцена „изузетних околности“ на самој држави која евентуално жели да иступи из организације.

Треба напоменути да је до иступања из чланства ОУН фактички дошло 1965. године. Наиме, те године Индонезија је саопштила да иступа из ОУН,¹⁵² што нису све чланице прихватиле. Индонезија није учествовала у раду Организације све до септембра 1966. године, када је дала изјаву да у потпуности наставља свој рад у ОУН-у. Тај њен став је прихваћен без неке нарочите дискусије, при чему је фактичка последица била једино чињеница да Индонезија одређено време није учествовала у раду Организације. Како формално није дошло до иступања, није било ни потребе да Индонезија подноси захтев за чланство у ОУН. Штавише, постигнут је компромис о чланским доприносима ове државе за време одсуства, те је Индонезија платила 10 процената од чланског доприноса који је требало да плати да је учествовала у раду Организације.¹⁵³

Иако данас важећи конститутивни акт ЕУ познаје могућност иступања из чланства ове супранационалне организације, конститутивни акти ранијих Европских заједница нису садржали такву одредбу. Упркос томе, у то време десио се један специфичан и мање познат случај иступања из Европских заједница. У питању је иступање Гренланда, као један атипичан пример напуштања чланства тадашњих Европских заједница. Наиме, као територија под суверенитетом Данске, Гренланд је постао део Европских заједница 1973. године, противно вољи становника овог острва, израженој на референдуму. Пошто је Гренланд од 1979. године стекао одређени степен аутономије унутар Данске, добијајући сопствену владу и парламент и могућност извесног спољнополитичког деловања, након референдума одржаног 1982. године,

¹⁵² До иступања Индонезије из чланства ОУН дошло је услед избора Малезије за несталну чланицу Савета безбедности УН, имајући у виду јако лоше односе ове две државе у том периоду.

¹⁵³ H. Kelsen, *op. cit.*, pp. 122–127; J. Klabbers, *op. cit.*, pp. 124–125; C. F. Amerasinghe, *op. cit.*, p. 117; H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 101–102.

власти Гренланда одлучиле су 1985. године да иступе из Европских заједница. Ово иступање регулисано је тзв. Гренландским уговором¹⁵⁴ између Заједница, Данске и Гренланда, тако да Гренланд данас има статус „прекоморске државе и територије“. Овакав статус Гренланда подразумева посебне трговинске повластице за пласман својих производа на тржиште Европских заједница, односно ЕУ.¹⁵⁵ Данас су односи између Гренланда и ЕУ регулисани Партнерским споразумом о рибарству¹⁵⁶ из 2007. године и Протоколом број 34 о посебном режиму за Гренланд усвојеном уз Лисабонски уговор.¹⁵⁷

Поред ових опција, у пракси се јавља и могућност делимичног иступања из међународне организације. Позивањем на правило „ко може више, може и мање“, поједине чланице само су се делимично повлачиле из чланства у међународној организацији. Француска се рецимо 1966. године повукла из војне сарадње у НАТО-у, без иступања из чланства, што су остале чланице једногласно прихватиле. Следећи овај преседан, слично су поступиле и неке друге чланице ове организације, па је тако 1974. године дошло до делимичног повлачења Грчке, а 1986. године Шпаније. Француска је тек 2009. године донела одлуку да настави са пуним чланством у овој међународној организацији.¹⁵⁸

Иступање чланице из међународне организације са собом повлачи одређене последице. Оне се разликују у зависности од типа организације из чијег чланства се иступа. Иступање из чланства организације универзалног карактера оставља негативне последице по њену универзалност. Иступање једне чланице неће нанети велику штету универзалном карактеру организације, али иступање већег броја чланица може за последицу имати губитак таквог карактера. Иступање из чланства затворене организације ослабиће организацију, имајући у виду да се ради о организацијама које обухватају конкретну групу држава, осим у случају када је чланица која иступа изгубила својство које јој је пружало квалификације за чланство у конкретној организацији. Највећи негативни утицај може имати иступање чланице из организације наднационалног карактера. Код организација оваквог типа повезаност држава чланица је

¹⁵⁴ Treaty amending, with regard to Greenland, the Treaties establishing the European Communities („*Official Journal of the European Communities*” No I 29/1).

¹⁵⁵ Делегација Европске уније у Републици Србији, *op. cit.*, стр. 161

¹⁵⁶ Fisheries Partnership Agreement between the European Community on the one hand, and the Government of Denmark and the Home Rule Government of Greenland, on the other hand („*Official Journal of the European Union*” L 172/1).

¹⁵⁷ Протокол (број 34) о посебном режиму за Гренланд, преузето са интернет презентације Министарства за европске интеграције Републике Србије 14.06.2020. https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/ugovor_eu.pdf.

¹⁵⁸ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 110; J. Klabbers, *op. cit.*, p. 125.

врло јака, те иступање једне државе може имати озбиљне негативне последице по саму организацију, али и за остале чланице те организације.¹⁵⁹

2. Искључење

Поред иступања, као начина престанка чланства вољом чланице, до престанка чланства може доћи и вољом међународне организације, што се остварује искључењем из чланства. У пракси, искључења су доста ређа од иступања из чланства.¹⁶⁰

Одређени број конститутивних аката садржи одредбе о искључењу из чланства.¹⁶¹ Одлука о искључењу доноси се једногласно као и остале најважније одлуке, с тим што држава која се искључује том приликом нема право гласа.

До искључења може доћи уколико чланица престане да припада групи која чини одређену организацију затвореног типа. Чланице организације затвореног типа одређене су неким фактором (било географским, економским, политичким или неким другим), те је логично да чланица која изгуби ту карактеристику буде искључена из чланства такве организације, чак и када њен конститутивни акт не садржи изричиту одредбу те врсте.

Посебан проблем постоји када конститутивни акт организације отвореног типа не предвиђа могућност искључења из чланства. Постоје схватања да у тој ситуацији искључење из чланства организације није могуће. Међутим, како све државе чланице приликом ступања у чланство пролазе кроз одређену процедуру (посебно код пријема), логично је да престанак постојања услова који су државу квалификовали за чланство буде разлог за искључење, па чак и у случају непостојања такве одредбе у конститутивном акту. Пракса је у таквим ситуацијама изнедрила различита решења. Према једном, организација може вршењем политичког притиска на чланицу коју више не жели у својим редовима изнудити њену одлуку да „својевољно“ иступи из организације. Уколико таква тактика не успе, поједине организације доносиле су предлог амандмана свог конститутивног акта уводећи могућност искључења из чланства. Имајући у виду компликоване процедуре за измену конститутивног акта, ретко која организација жели стварно да до краја спроведе тај поступак, али и само усвајање предлога амандмана може довести до жељеног резултата – повлачења чланице из чланства.¹⁶²

¹⁵⁹ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 98–99.

¹⁶⁰ У оквиру специјализованих агенција УН-а, пре 1987. године било је само четири случаја искључења из чланства (Чехословачка из ММФ-а и Светске банке и ЈАР из МПУ и МТУ).

¹⁶¹ Као примери могу се навести: чл. 6 Повеље УН, чл. 8 Статута СЕ, чл. 7 ст. 2(а) конститутивног акта ИДА-е, чл. 16. Пакта ДН и чл. 26 конститутивног акта ОЕЕС-а.

¹⁶² H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 114–115; C. F. Amerasinghe, *op. cit.*, pp. 121–124.

Постоје и међународне организације чији оснивачки акти садрже одредбе о искључењу. Од универзалних организација међу такве спадају некадашње ДН и ОУН. Код регионалних организација, одредбе о искључењу налазимо у Статуту СЕ.

Поред одредаба о иступању, Пакт је у члану 16. садржао и норму које регулишу искључење из чланства. Наиме, због повреде одредаба Пакта, пре свега због агресије, постојала је могућност искључења из чланства ДН, уз једногласну одлуку свих осталих држава чланица.¹⁶³ Ова могућност примењена је само једном у историји Друштва народа, када је 1939. године СССР искључен из чланства ове организације.

За разлику од иступања, Повеља УН садржи изричиту одредбу о искључењу из чланства. Члан 6 Повеље прописује да чланица која упорно крши принципе садржане у Повељи може бити искључена из чланства одлуком Генералне скупштине, на препоруку Савета безбедности. Препорука Савета безбедности о искључењу чланице мора бити донета већином од девет гласова, укључујући и гласове сталних чланица Савета,¹⁶⁴ док одлука Генералне скупштине мора бити усвојена двотрећинском већином присутних чланица које гласају.¹⁶⁵ Важно је напоменути да Генерална скупштина, приликом доношења одлуке о искључењу, није везана препоруком Савета безбедности, али да без такве препоруке не може, самоиницијативно, одлучивати о искључењу било које чланице ОУН-а. Такође, члан 6 Повеље користи формулацију „може“, што значи да Савет безбедности и Генерална скупштина имају дискреционо овлашћење да одлуче да ли чланица уопште крши принципе Повеље, и да ли је опсег кршења такав да је потребно применити ову радикалну меру. Пошто је ова одлука у надлежности органа политичког карактера, поставља се питање да ли ће одлука о искључењу из чланства бити вођена правним или политичким разлозима, тако да би можда боље решење било да доношење овакве одлуке буду у надлежности Међународног суда правде. На крају треба рећи да ОУН до сада никада није применила ову санкцију.¹⁶⁶

Што се тиче Савета Европе, Комитет министара може искључити било коју чланицу квалификованом већином својих гласова уколико та чланица врши озбиљне повреде члана 3 Статута. Овим чланом прописано је да сваки члан СЕ прихвата принцип владавине права и принцип на основу кога сва лица под његовом јурисдикцијом уживају људска права и основне слободе, и искрено се обавезује да ће активно сарађивати на

¹⁶³ *The Covenant of the League of Nations (Including Amendments adopted to December, 1924)*, преузето 03.05.2020. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp.

¹⁶⁴ Чл. 27 ст. 3 Повеље УН.

¹⁶⁵ Чл. 18 ст. 2 Повеље УН.

¹⁶⁶ Н. Kelsen, *op. cit.*, pp. 710–712.

остваривању већег јединства између чланица у циљу очувања и остваривања идеала и начела, који су њихова заједничка баштина, и подстицању њиховог економског и друштвеног напретка. У пракси ова мера никада није примењена, мада је у, раније поменутом, случају Грчке из 1969. године, након недемократских промена на врху државе, Грчка иступила из организације како би преухитрила одлуку Комитета министара СЕ о њеном искључењу. Овакв поступак био је инициран међудржавном представком коју су против Грчке поднеле Данска, Норвешка, Шведска и Холандија. Тадашња Европска комисија за људска права утврдила је да је дошло до повреде одредаба Европске конвенције о људским правима приликом државног удара 1967. године, што је утицало на одлуку Грчке да иступи из чланства СЕ.¹⁶⁷

3. Губљење својства чланице

Престанак чланства у међународној организацији може бити и последица губљења одређених својства чланице које су је квалификовале за ступање у чланство конкретне организације. Чланство у организацији престаће *ipso iure* уколико чланица престане да постоји или дође до губитка одређених својстава која су је квалификовала да постане чланица организације.¹⁶⁸

С обзиром на то да су државе најчешће и најбројније чланице међународних организација, најкомпликованији проблем који се јавља код овог начина престанка чланства јесте утврђивање престанка постојања државе. Приликом утврђивања да ли је дошло до престанка постојања државе мора се бити врло обазрив, јер чак и неке крупне промене немају за последицу гашење државе. Чак ни суштинске промене устава, државних граница и назива државе не доводе до престанка њеног постојања. На пример, 1963. године Малајска федерација ујединила се са бившим британским колонијама, Сингапуром,¹⁶⁹ Сабахом и Сераваком и створила Малезију. Иако је овде дошло до значајних промена како у погледу уставних одредаба тако и величине територије новостворене државе, Малезија је без икаквих проблема наставила чланство некадашње Малајске федерације у УН-у. Сличан случај десио се и приликом уједињења Северног и Јужног Јемена, који су обавестили све међународне организације у чијем су чланству да настављају своје чланство, али као једна држава. Претходно поменути случај уједињења

¹⁶⁷ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 114–115; K. Dzehtsiarou, D. K. Coffey, Suspension and expulsion of members of the Council of Europe: Difficult decisions in troubled times, *International & Comparative Law Quarterly*, vol. LXVIII, 2019, p. 449.

¹⁶⁸ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, p. 119.

¹⁶⁹ Већ 1965. године Сингапур се одвојио од Малезије и прогласио независност.

Египта и Сирије у УАР, 1958. године, може и овде послужити као пример. Наиме, њиховим уједињењем у једну државу, Египат и Сирија изгубили су својство чланице у међународним организацијама, а на њихово место ступила је нова, уједињена, држава. Исти случај десио се и 1964. године, када су се Тангањика и Занзибар ујединиле и створиле нову државу – Уједињену Републику Танзанију.

Чак и када дође до губитка суверене власти државе на својој територији, то неће нужно значити да је држава престала да постоји. Када је 1990. године Ирак извршио инвазију на Кувајт и окупирао ову државу, дошло је до губитка њене независности и немогућности вршења било каквих прерогатива ефективне власти од стране кувајтске владе на сопственој територији. Међутим, како се овде радило о окупацији од стране непријатељске државе, као и чињеници да је оваквом инвазијом извршена груба повреда начела прокламованих Повељом, што је потврдила и сама ОУН применом колективних мера из Повеље, није дошло до престанка постојања Кувајта као државе. Околност да је Кувајт одређени временски период био спречен да ужива своја чланска права и испуњава своје обавезе у међународним организацијама, није утицала на само чланство ове државе у међународним организацијама. Слична ситуација десила се и са Сомалијом током деведесетих година прошлог века, када је дошло до потпуног краха државе, грађанског рата и, реално, губитка било какве ефективне власти у овој држави. Међутим, нити једна организација није заузела став да је дошло до престанка постојања Сомалије као државе, већ су напори међународне заједнице били усмерени да се поново успостави правни систем и ефективна власт у земљи.

Одлуку о нестанку државе и престанку њеног чланства у међународној организацији треба доносити врло обазриво и након детаљне анализе свих околности конкретног случаја, посебно што у таквим ситуацијама постоји опасност да политички мотиви добију превагу над правним аргументима. Иако не постоји нити један орган или организација на међународном плану која би могла донети одлуку у случају сумње да ли је дошло до потпуног нестанка државе са међународне сцене, најбољи суд о овој чињеници могла би дати ОУН, као универзална политичка организација.¹⁷⁰

Иако је у највећем броју организација услов за чланство чињеница да је чланица држава, поједине организације захтевају и одређене додатне критеријуме, те би губитак тих својстава за последицу имао престанак чланства у међународној организацији. То би се на пример, десило уколико би држава чланица ОПЕС-а престала да извози нафту или

¹⁷⁰ Н. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 119–120; C. F. Amerasinghe, *op. cit.*, pp. 124–125; J. Klabbbers, *op. cit.*, p. 126.

нека држава престане да има организовану метеоролошку службу, што је услов за чланство у СМО. Такође, поједине организације, као услов за чланство наводе чланство у некој другој организацији, при чему би престанак чланства у тој организацији као своју логичну последицу имао и губитак неопходних својстава за чланство у другој организацији. Тако би престанак чланства у Светској банци подразумевао и престанак чланства у МФК и ИДА, док би губљење чланства у ФАО резултирало губљењем чланства у појединим рибарским комисијама.¹⁷¹

4. Престанак постојања организације

Последњи начин на који може доћи до престанка чланства у међународној организацији јесте престанак постојања саме организације. Имајући у виду постојање огромног броја међународних организација дешавало се да су неке од њих престале да постоје, као на пример Друштво народа (1946),¹⁷² Међународна организација за избеглице (1952), Варшавски пакт (1991).¹⁷³ У таквој ситуацији све чланице организације истовремено губе тај статус.

¹⁷¹ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 119–120; C. F. Amerasinghe, *op. cit.*, p. 125.

¹⁷² Друштво народа формално престало са обављањем своје делатности 18.04.1946., преузето 03.05.2020. https://treaties.un.org/Pages/Content.aspx?path=DB/LoNOnline/pageIntro_en.xml.

¹⁷³ H. G. Schermers, N. M. Blokker, *op. cit.*, pp. 98–121.

VIII ZAKЉUČAK

У веку за нама створен је велики број међународних организација, како на универзалном, тако и на регионалном нивоу. Иако су оне веома различите по свом карактеру, циљевима и задацима, постоје нека питања која су од значаја за све међународне организације. Једно од таквих питања јесте чланство у међународним организацијама, које је нужно предмет регулација њихових оснивачких аката.

Данас се у чланству међународних организација може наћи широк круг субјеката. Поред држава, које су најстарије и најчешће чланице међународних организација, у чланству међународних организација могу се наћи и групе држава, разни ентитети који немају све прерогативе суверености, па чак и међународне организације. Државе као носиоци суверене власти потпуно слободно ступају у чланство међународних организација, доносећи одлуку о томе на начин прописан својим интерним правилима. Оне у чланство организација могу ступити и групно (енг. *member group*), када ће фактички група држава имати својство једне чланице организације. На овакав потез углавном се одлучују мање државе, пре свега из разлога финансијске природе. Поред суверених држава, у чланство међународних организација ступају и творевине које немају својство државе, уколико то допушта конститутивни акт организације и ако су прерогативи власти којима располаже дати ентитет довољни за остваривање циљева организације. На крају, у чланство међународних организација могу ступити и друге међународне организације. Ова могућност је новијег датума и нарочито долази до изражаја код организација на које су државе пренеле део своје суверености. У тој ситуацији треба се водити рачуна да се не угрози равноправност држава које нису чланице обе организације.

Наведени субјекти ступају у чланство међународних организација на различите начине. У основи, постоје два начина за учлањење у међународне организације. Први је ступањем у чланство оснивањем међународне организације, а други накнадним ступањем у чланство, што се може остварити приступањем, пријемом или по позиву. Међународне организације које теже универзалности најчешће прибегавају механизму приступања као начину за накнадно проширење чланства, како би придобиле што већи број чланица. Процедура пријема предвиђена је код организација које желе да, у одређеној мери, заштите своје чланство али и да издејствују прилагођавање државе кандидата вредностима и циљевима којима организација тежи, док је ступање у чланство по позиву резервисано за организације утемељене на традиционалном савезништву и/или политичкој блискости њихових чланица.

Након што одређени субјект ступи у пуноправно чланство међународне организације, на њега се примењује правна регулатива те организације, која свакој чланици гарантује одређена права, али намеће и неке обавезе. Услед великог броја разноврсних организација које данас делују, немогуће је побројати сва права која чланице међународних организација имају, али као најчешћа могу се издвојити: право учешћа у раду организације, право на приступање уговорима који су закључени у оквиру организације, право на самостално одређивање представника конкретне чланице у међународној организацији и забрану мешања организације у ствари које су у унутрашњој надлежности држава чланица. Са друге стране, као рефлексива права, чланица ступањем у међународну организацију преузима и одређене обавезе. Генерално говорећи, могу се уочити следеће обавезе чланица: обавеза поштовања конститутивног акта и других прописа организације, обавеза учествовања у остварењу функција и задатака из делокруга организације, обавеза плаћања чланских доприноса и других финансијских давања према организацији и обавеза чланице да лојално и у доброј вери испуњава своје дужности према организацији.

Поред пуноправног ступања у чланство постоје и други модалитети учествовања у раду организације. Велики број различитих субјеката, у већем или мањем обиму, узима учешће у раду међународних организација кроз придружено и делимично чланство или у својству посматрача.

Уколико чланице не поштују обавезе које произилазе из чланства у међународној организацији, оне могу бити изложене одређеним санкцијама. Углавном се ради о три врсте санкција, и то суспензији права гласа из финансијских разлога, суспензији чланских права и повластица и искључењу из чланства. Која ће од ових санкција бити изречена зависи од тежине извршене повреде.

Чланство у међународној организацији није вечито, већ може престати на различите начине. Државе које не желе више да буду у међународној организацији могу иступити из њеног чланства, без обзира да ли је таква одредба садржана у конститутивном акту организације. Уколико постоји одредба о иступању, чланица мора испоштовати прописану процедуру. Уколико, пак, конститутивни акт не садржи експлицитну одредбу о иступању из организације, то никако не значи да је таква могућност у потпуности искључена. Будући да је ступање у чланство међународне организације акт слободне воље, мора се испоштовати воља чланице и када она више не жели да буде део те организације. У тој ситуацији појединости иступања морају бити договорене са организацијом. Поред овог вољног начина за престанак чланства, неке

организације предвиђају могућност искључења чланице, у случају тежих повреда чланских обавеза. У пракси је искључење много ређе од иступања, будући да је процедура искључења прилично компликована, тако да организације прибегавају овој санкцији само у крајњој нужди. Поред ова два начина, до престанка чланства може доћи и када чланица изгуби неко својство које ју је квалификовало за чланство у конкретној међународној организацији. На пример, то ће се десити уколико чланица престане да се бави делатношћу битном за функционисање организације, или престане да буде чланица неке друге организације чије чланство је нужан услов за чланство у датој организацији или једноставно дође до нестанка чланице са међународне сцене. На крају, чланство у међународној организацији може престати и услед нестанка саме организације. У тој ситуацији све чланице организације истовремено губе тај статус.

Попис коришћене литературе

1. Amerasinghe Chittharanjan Felix, *Principles of the institutional law of international organizations*, Cambridge University Press, New York, 2005;
2. Blokker Niels, International Organizations and their Members; in *International Organizations Law Review*, vol. I, No. 1, 139–161, 2004;
3. Blum Z. Yehuda , Russia Takes Over the Soviet Union's Seat at the United Nations; in *European Journal of International Law*, vol. III, No. 2, 354–362, 1992;
4. Gorman Daniel, Britain, India, and the United Nations: colonialism and the development of international governance, 1945–1960; in *Journal of Global History*, vol. IX, No. 3, 471–490, 2014;
5. Делегација Европске уније у Републици Србији, *Појмовник ЕУ*, Београд, 2018;
6. Димитријевић Војин, Рачић Обрад, *Међународне организације*, Београд, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Службени гласник, 2011;
7. Димитријевић Душко, Сукцесија чланства у Уједињеним нацијама – случај СФР Југославије, *Међународни проблеми*, vol. LIX, br. 1, str. 71–100, 2007;
8. Droege Gerd, *Membership in International Organizations*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2020;
9. Dzehtsiarou Kanstantsin, Coffey K. Donal, Suspension and expulsion of members of the Council of Europe: Difficult decisions in troubled times, *International & Comparative Law Quarterly*, vol. LXVIII, 443–476, 2019;
10. Ђерић Владимир, Admission to Membership of the Council of Europe and Legal Significance of Commitments Entered into by New Member States; in *Heidelberg Journal of International Law*, vol. LX, 605–629, 2000;
11. Elkin Alexander, The Organization for European Economic Cooperation, its structure and powers, *European Yearbook*, vol. IV, 97–150, 1956;
12. Europa-Institut of Saarland University. *European Law – Selected documents concerning South Eastern Europe*, Saarbrücken, 2015;
13. Јанковић Бранимир, Радивојевић Зоран, *Међународно јавно право*, Ниш, 2019, Пунта;
14. Kaczorowska Alina, *European Union law*, Routledge, New York, 2011;
15. Kelsen Hans, *The Law of the United Nations – A Critical Analysis of its Fundamental Problems*, Stevens & Sons Limited, London, 1951;
16. Klabbbers Jan, *An Introduction to International Institutional Law*, Cambridge University Press, New York, 2002;
17. Koers W. Albert, The European Economic Community and International Fisheries Organisations; in *Legal Issues of Economic Integration*, vol. XI, No. 1, 113–131, 1984;
18. Лапаш Даворин, *Право међународних организација*, Загреб, Свеучилиште у Загребу, Народне новине, 2008;
19. Lauwaars H. Richard, Some institutional aspects of the International Energy Agency, *Netherlands Yearbook of International Law*, vol. XII, 113–145, 1981;
20. Lloyd O. David, Succession, Secession, and State Membership in the United Nations; in *NYU Journal of International Law and Politics*, vol. XXVI, No. 4, 761–796, 1994;
21. Magliveras D. Konstantinos, Membership in international organizations; in: Klabbbers Jan, Wallendahl Åsa, (ed.), *Research Handbook on the Law of International Organizations*, Cheltenham, Edward Elgar Publishing Limited, 84–107, 2011;
22. Magliveras D. Konstantinos, Withdrawal from the League of Nations Revisited, *Dickinson Journal of International Law*, vol. X, 25–71, 1991;

23. Makarczyk Jerzy, Legal Basis for Suspension and Expulsion of a State from an International Organization, *German Yearbook of International Law*, vol. XXV, 476–489, 1982;
24. Mathias Stephen, Trengove Stadler, Membership and representation; in: Cogan Jacob Katz, Hurd Ian, Johnstone Ian, (ed.), *The Oxford Handbook of International Organizations*, New York, Oxford University Press, 962–984, 2016;
25. Мешкић Златан, Самарџић Дарко, *Право Европске уније*, Сарајево, ТДП, GIZ GmbH, Отворени регионални фонд за југоисточну Европу – Правна реформа, 2012;
26. Милојевић Момир, Начело немешања у унутрашње послове држава, *Facta Universatis – Law and Politics*, vol. I, бр. 4, стр. 427–447, 2000;
27. Mower Glenn, Observer Countries: Quasi Members of the United Nations, *International Organization*, vol. XX, No. 2, 266–283, 1966;
28. Новаковић Милета, *Друштво народа*, Београд, 1922;
29. Organization of the Petroleum Exporting Countries, *OPEC Statute*, Vienna, 2012
30. Sack Jorn, The European Community’s Membership of international organizations; in *Common Market Law Review*, vol. XXXII, No. 5, 1227–1256, 1995;
31. Steinberger Eva, The WTO Treaty as a Mixed Agreement: Problems with the EC’s and the EC Member States Membership of the WTO, *European Journal of International Law*, vol. XVII, No. 4, 837–862, 2006;
32. Стојковић Славко, *Енциклопедија права*. Београд, Економско комерцијална висока школа у Београду, 1941;
33. Suy Erik, The Status of Observers in International Organization, *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*, vol. CLX, 75–179, 1978;
34. Scharf P. Michael, Musical Chairs: The Dissolution of States and Membership in the United Nations; in *Cornell International Law Journal*, vol. XXVIII, No. 1, 29–69, 1995;
35. Schermers G. Henry, Blokker M. Niels, *International Institutional Law: unity within diversity*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2011;
36. United Nations. *Treaty Series – Treaties and international agreements registered or filed and recorded with the Secretariat of the United Nations*, vol. CDLXIX, 1963;
37. Hillion Christophe, Accession and withdrawal in the Law of the European Union; in: Arnulf Arnulf, Chakmers Damian, (ed.), *The Oxford Handbook of the European Union Law*, New York, Oxford University Press, 126–152, 2015;
38. Hilion Christophe, *Leaving the European Union, the Union way: A legal analysis of Article 50 TEU*, SIEPS European Policy Analysis, No. 8, 2016;
39. Coli Martina, Article 7 TEU: From a Dormant Provision to an Active Enforcement Tool?, *Perspectives on Federalism*, vol. X, No. 3, 272–302, 2018;
40. Conforti Benedetto, Focarelli Carlo, *The Law and Practice of the United Nations*, Brill Nijhoff Publishers, Leiden, 2016;
41. World Health Organization, *Basic documents*, Geneva, 2014;
42. World Health Organization, *Basic documents, Annex 1 of the Constitution – Members of the World Health Organization*, Geneva, 2020;
43. World Health Organization, *Basic documents, Rights and Obligations of Associate Members and Other Territories*, Geneva, 2020;
44. World Health Organization. *Chronicle of the World Health Organization*, vol. I, No. 1 – 2, 1947.

Попис остале истраживачке грађе

1. About UN Membership, <https://www.un.org/en/sections/member-states/about-un-membership/index.html>, преузето 04.05.2020;
2. Извештај Европске комисије о напретку Републике Србије за 2018. годину, https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/ugovor_eu.pdf, преузето 14.06.2020;
3. International Court of Justice, Admission of a State to the United Nations (Charter, Art. 4), Advisory Opinion: I.C.J. Reports, 1948, p. 57;
4. Конвенција о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и о његовом уништавању (The Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction), <https://www.opcw.org/chemical-weapons-convention/articles/article-viii-organization>, преузето 13.09.2020. године;
5. Конвенција о Организацији за економску сарадњу и развој (Convention on the Organisation for Economic Co-operation and Development), <https://www.oecd.org/general/conventionontheorganisationforeconomicco-operationanddevelopment.htm>, преузето 23.09.2020;
6. Конвенција о Светској метеоролошкој организацији (Convention of the World Meteorological Organization, 11 October 1947, United Nations Treaty Series, vol. 77, 1950-1951, p. 143;
7. Конвенција УН о праву мора (The United Nations Convention on Law of the Sea), 10 December 1982, United Nations Treaty Series, vol. 1833, 1-31363, p. 396;
8. Консолидовани Уговор о Европској унији (Consolidated version of the Treaty on European Union), Official Journal of the European Union, No. C 326/1, 26 October 2012;
9. Консолидовани Уговор о функционисању Европске уније (Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union), Official Journal of the European Union, No. C 326/1, 26 October 2012;
10. List of UN member states, <https://www.un.org/en/member-states/index.html>, преузето 12.06.2020;
11. Међународни споразум о кафи из 2007. године (International Coffee Agreement from 2007), <http://www.ico.org/documents/ica2007-certified.pdf>, преузето 10.06.2020;
12. Member countries of NATO, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52044.htm, преузето 23.09.2020;
13. Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General, https://treaties.un.org/Pages/ParticipationStatus.aspx?clang=_en, преузето 23.09.2020;
14. Мултилатерални односи Малтешког витешког реда (Multilateral relations of Order of Malta), <https://www.orderofmalta.int/diplomatic-activities/multilateral-relations/>, преузето 05.07.2020;
15. Обавештење Уједињеног Краљевства о иступању из Европске уније из 2017 (European Union (Notification of Withdrawal) Act 2017), <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/9/contents/enacted>, преузето 06.07.2020;
16. Пакт Друштва народа са изменама усвојеним до децембра 1924 (The Covenant of the League of Nations (including Amendments adopted to December, 1924)), https://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp, преузето 03.05.2020;
17. Партнерски споразум о рибарству између Европске заједнице, са једне стране и Владе Данске и Владе Гренланда, са друге стране (Fisheries Partnership Agreement between the European Community on the one hand, and the Government of Denmark

- and the Home Rule Government of Greenland, on the other hand), Official Journal of the European Union, No. L 172/4, 30 June 2007;
18. Повеља Уједињених нација (Charter of the United Nations), <https://www.un.org/en/charter-united-nations/index.html>, преузето 03.05.2020;
 19. Предлог за доношење резолуције којом се окончава расправа о изјавама Савета и Комисије у складу са правилом 132 (2) Пословника у вези са применом мера против Пољске и Мађарске у складу са чланом 7 (1) УЕУ (Motion for a resolution to wind up the debate on the statements by the Council and the Commission pursuant to Rule 132(2) of the Rules of Procedure on ongoing hearings under Article 7(1) of the TEU regarding Poland and Hungary), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2020-0032_EN.html, преузето 27.09.2020. године;
 20. Споразум из Маракеша о оснивању Светске трговинске организације (Marrakesh Agreement establishing the World Trade Organization), 15. 04. 1994, United Nations Treaty Series, vol. 1867, I-31874, p. 4;
 21. Споразум о Међународној банци за обнову и развој (Articles of Agreement of the International Bank for Reconstruction and Development), United Nations Treaty Series, vol. 2, 1947, p. 39, <https://www.worldbank.org/en/about/articles-of-agreement/ibrd-articles-of-agreement/article-II>, преузето 15.09.2020. године;
 22. Статут Савета Европе (Statute of the Council of Europe, 5 May 1949, European Treaty Series, No. 1);
 23. The 27 member countries of the EU, https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en#tab-0-0, преузето 10.06.2020;
 24. The United States withdraws from UNESCO, <https://www.state.gov/the-united-states-withdraws-from-unesco/>, преузето 05.07.2020;
 25. Уговор о изменама и допунама Уговора о оснивању Европских заједница у погледу Гренланда (Treaty amending, with regard to Greenland, the Treaties establishing the European Communities), Official Journal of the European Communities, No. L 29/1, 1 February 1985;
 26. United Nations General Assembly, Resolution No. 58/314 on the participation of the Holy See in the work of the United Nations, UN Doc. A/Res/58/314, 1 July 2003;
 27. United Nations General Assembly, Resolution No. 65/265 on the suspension of the rights of membership of the Libyan Arab Jamahiriya in the Human Rights Council, UN Doc. A/Res/65/265, 1 March 2011;
 28. United Nations General Assembly, Resolution No. 2758 (XXVI) on the Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations, UN Doc. A/Res/2758, 25 October 1971;
 29. United Nations Security Council, Resolution on the admission of the Slovak Republic to membership in the UN, UN Doc. S/Res/800, 8 January 1993;
 30. United Nations Security Council, Resolution on the admission of the Czech Republic to membership in the UN, UN Doc. S/Res/801, 8 January 1993;
 31. Устав Организације Уједињених нација за образовање, науку и културу од 1945 (Constitution of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization from 1945), <http://portal.unesco.org>, преузето 28.04.2020;
 32. History of the OECD (OEEC), <https://www.oecd.org/about/history/>, преузето 23.09.2020;
 33. Complete list of the Council of Europe's treaties, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list>, преузето 23.09.2020.

ЧЛАНСТВО У МЕЂУНАРОДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА

Сажетак

Међународне организације данас су изузетно важни актери политичког и правног живота. Од неизмерног значаја на утицај рада међународних организација јесте и добро дефинисање ко чини чланство тих организација, као и устројавање адекватног система чланства у међународним организацијама. Како су међународне организације, пре свега кроз доношење великог броја мултилатералних уговора које дају на потписивање и ратификацију својим чланицама, али и нечланицама, имале огроман утицај на унутрашње правне поретке суверених држава (првенствено у области заштите људских права, као најзначајније области, али и у многим другим сферама), врло је битно да њихово чланство буде устројено на најбољи могући начин.

Значај рада огледа се у свеобухватној анализи релевантне домаће и стране литературе у овој области, као и конститутивних аката одређеног броја међународних организација, како би се добила што целисходнија слика данашњег чланства у међународним организацијама, сагледаног кроз призму субјеката који могу бити у њиховом чланству, њихових права и обавеза, сукцесија њихових чланица и начина на који они постају и престају бити у оквиру чланства ових организација.

Циљ мастер рада јесте да се укаже на предности и недостатке чланства у међународним организацијама, укључујући и анализу како организација које више не постоје тако и организација које и данас делају на међународној сцени.

Кључне речи: међународне организације, чланство у међународним организацијама, учлањење у међународне организације, права и обавезе чланица, суспензија, престанак чланства.

MEMBERSHIP IN INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

Abstract

International organizations today are extremely important actors in political and legal life. Good composition of membership, as well as the establishment of an adequate system of membership in international organizations is of great importance to the influence of the work of international organizations. Having in mind that international organizations, primarily through the adoption of a large number of multilateral treaties that are given for signature and ratification to their members and non-members alike, have had a huge impact on the internal legal order of sovereign states (primarily in the field of human rights, as the most important areas, but in many other areas as well), it is very important that their membership is organized in the best possible way.

The importance of this paper is reflected in the comprehensive analysis of relevant domestic and foreign literature in this field, as well as the constitutive acts of a number of international organizations, in order to obtain a more meaningful picture of today's membership in international organizations, viewed through the prism of their members, their rights and obligations, the succession of their members and the ways in which they become and cease to be within the membership of these organizations.

The aim of the master's thesis is to point out the advantages and disadvantages of membership in international organizations, including an analysis of both organizations that no longer exist and organizations that still operate on the international stage.

Key words: international organizations, membership in international organizations, becoming a member of international organizations, rights and obligations, suspension, termination of membership.

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Никола Митровски рођен је у Нишу, 02.12.1993. године. Основну школу „Учитељ Таса“ у Нишу завршио 2008. године са одличним успехом и награђен је Вуковом дипломом. Гимназију „9. мај“ уписао 2008. године, а завршио 2012. године такође са одличним успехом. Правни факултет Универзитета у Нишу завршио је октобра 2017. године. Током мастер студија учествовао је на већем броју домаћих и међународних радионица и летњих школа у земљи и иностранству.

Уписан је у Адвокатску комору Ниша као адвокатски приправник 28. фебруара 2018. године, када је положио заклетву.